

LAPSET JA NUORET

Lastensuojeluilmoitusten tekemistä ei saa pelätä

Kiusaamiseen puututtava yhteistyöllä

Rikosuhrin oikeuspsykologinen valmistelu oikeudenkäyntiin

Uusi tukikeskus seksuaaliväkivallan uhreille

Toimitus:
Päätoimittaja
Leena-Kaisa Åberg
Toimitussihteeri
Sami Liukkonen
Toimituskunnan jäsenet
Maatu Arkio-Lampinen
Veli Hukkanen
Jaana Koivukangas
Jenni Lehtonen

Julkaisija:
Rikosuhripäivystys (RIKU)
Maistraatinportti 4 A 4. kerros,
00240 Helsinki
www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:
Printmix Oy
Konalantie 6-8 A, 00370 HELSINKI
www.printmix.fi
vaihde 020 710 9510

Taitto ja painatus:
Printmix Oy
Painos: n. 2800 kpl

ISSN 1455-1381
Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet
ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa vai-
kuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa. RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia. Pääsialliset rahoittajat ovat valtio ja STEA.

Tukipalvelut

- Auttava puhelin 116 006
- Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177
- RIKUchat, kts. www.riku.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi/nuoret
- Henkilökohtaista tukea 29 palvelupisteestä www.riku.fi Yhteyshiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto, Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

Ćuwa: freestocks.org Joanna Malinowska

VÄKIVALTA PERHEESSÄ S. 10

Kuva: Minna Korva-Perämäki

Kuva: freestocks.org Joanna Malinowska

LASTENSUOJELU S. 6

ALAIKÄINEN UHRI S. 18

Pääkirjoitus	3
Kun rikos ei ole vielä tapahtunut	4
Lastensuojelu- ja rikosilmoituksen tekemistä ei saa pelätä	6
Väkivaltaa perheessä - Miten auttaa nuorta	10
Lapsen oikeudellinen asema perheväkivaltatilanteissa	12
Turvakoti nuorten tukena	13
Chat tarjoaa nuorelle nopean kanavan palveluihin	14
Kiusaamiseen puututtava yhteistyöllä	16
Alaikäinen rikoksen uhri asianomistajana rikosprosessissa	18
LASTA-malli lapsen etua turvaamassa	20
Rikosuhrin oikeuspsykologinen valmistelu oikeudenkäyntiin	22
Uusi tukikeskus auttaa seksuaaliväkivallan uhreja	24
Uhrin asema laajentuvassa sakkomenettelyssä	25
Hur påverkas vi av en hotfull händelse?	27
Yhteisvastuukeräys vahvistaa ihmiskaupan torjuntaa Suomessa	28
Mitä uhkaava tapahtuma aiheuttaa ihmisessä	30
Juristi vastaa	31
Uutisia ja ajankohtaista	34
Henkilöstöuutisia	38
RIKUn yhteystiedot	40

Aikuinen kantaa vastuun

RIKUssa törmäämme välillä – ja vähän liian usein – tilanteisiin, joissa apua hakevan lapsen tilanteesta ei ole tehty lastensuojeluilmoitusta tai ilmoitusta poliisille, vaikka olisi pitänyt. Meiltä neuvoja ja tukea hakeva rikoksen uhriksi joutunut nuori on ollut tekemissä viranomaisen kanssa, joka on siis tiennyt tapahtuneesta. Siitä huolimatta ilmoituksia ei ole tehty.

Surullisen Vilja Eerikan tapauksen seurauksena vuonna 2014 astui voimaan lastensuojelulain muutos, jonka mukaan lasten ja nuorten kanssa työskentelevien velvollisuutena on tehdä ilmoitus poliisille silloin, kun nousee epäily lapsen henkeen ja terveyteen kohdistuneesta rikoksesta, josta vähimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Ilmoittamisvelvollisia ovat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, päivähoidon, opetustoimen ja nuorisotoimen työntekijät. Lisäksi tulee tehdä lastensuojeluilmoitus.

RIKUssa olemme itsekkin noudattaneet tätä periaatetta, vaikka suoranaista velvollisuutta työntekijöillämme ei ilmoittamiseen ole sen vuoksi, että meitä ei lasketa sosiaalialan palveluntuottajiksi siten kuin laissa on säädetty. Ajattelemme, että lapsen ja nuoren kannalta on viime kädessä parempi, että aikuinen ottaa asian vakavasti ja toimii lain mukaisesti.

Leena-Kaisa Åberg, kuva: Sami Liukkonen

Ettei nuorelle vain jää sellaista käsitystä, että asia ei sittenkään ollut niin vakava. Siitäkin huolimatta, että hän ei juuri nyt haluaisi ilmoittaa tapahtuneesta poliisille.

Tilanteet eivät aina ole helppoja ja vaativat usein yhteistä pohdintaa työporukassa. RIKUssa nuorten asiakkaiden määrät ovat viime vuosina kehittämistyön ja RIKUchatin myötä lisääntyneet huomattavasti – ja samalla myös vastuu siitä, mikälaista tukea he meiltä saavat. Varsinkin nettipoliisi on ollut meille hyvänä tukena tilanteiden arvioinnissa.

Kyse on asenteesta. Kuinka vakavasti otamme lapsen tai nuoren kertoman väkivallan. Annammeko hänen itse arvioida

kuinka vakavasta asiasta on kyse – vai otammeko aikuisina asiasta vastuun. Siläläkin uhalla, että menetämme jotain siitä luottamuksellisesta suhteesta, jossa nuori on avautunut aikuiselle.

Kiitos terveydenhoitajalle, joka tässä RIKU-lehden numerossa kertoo oman pohdintansa vaikeudesta ja tuen tärkeydestä.

Kaksi asiantuntijaa lehdessämme arvioi, että poliisille tehty ilmoitukset lapsiin kohdistuvista väkivaltarikoksista ovat lisääntyneet ja että poliisi puuttuu lasten kaltoinkohteluun aiempaa aktiivisemmin. Lakimuutos näyttää siis vieneen asioita oikeaan suuntaan. Myös Tilastokeskuksen rikostilastot kertovat, että viime vuonna lapsiin kohdistuneita pahoinpitelyitä kirjattiin 9 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Kun vielä toimintakäytäntöjä, ohjeistuksia ja vaikeiden asiakastilanteiden käsittelyä työyhteisöissä saadaan vahvistettua, ollaan oikealla tiellä niin, ettei lapsen kohtaama väkivalta tai seksuaalirikos jää ilmoittamatta ja aikuinen ottaa asiassa hänelle kuuluvan vastuun.

Leena-Kaisa Åberg
päätoimittaja
RIKU:n toiminnanjohtaja

Saattaa yllättää, että Suomen laissa jo tehdystä rikoksesta ei ole ilmoitusvelvollisuutta – suurpiirteisesti näin: vaikka tietäisi jonkun murhanneen jonkun, tästä ei lain mukaan tarvitse poliisille ilmoittaa. Sen sijaan lain vastaista on, jos jättää ilmoittamatta suunnitteilla olevan rikoksen.

Teksti: Heli Yli-Räsänen

KUN RIKOS EI OLE VIELÄ TAPAHTUNUT

Laki suunnitteilla olevan rikoksen ilmoittamatta jättämisestä (RL 15 10 §) koskee törkeimpiä rikoksia, ei pieniä rikoksia. Ydinräjähderikoksen ja törkeän maanpetturisuuden ohella muun muassa raiskaus, lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö, ryöstö ja törkeä pahoinpitely ovat rikoksia, joiden suunnittelusta tietäessään tulee ilmoittaa poliisille tai uhkan kohteena olevalle. Ilmoittamatta jättäminen voi johtaa sakkoon tai enintään kuuden kuukauden vankeustuomioon, jos suunniteltu rikos toteutuu.

Nykyisen rikoslain mukainen törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen on kohtuullisen uusi rikoslain nimike, joka tuli voimaan vuonna 2009.

– Kyse on erittäin harvinaisesta rikoksesta. Vuonna 2015 kyseisellä rikosnimikkeellä ei koko valtakunnassa ollut yhtään juttua ja vuonna 2016 kolme. Näissä oli kyse ryöstön, törkeän pahoinpitelyn ja seksuaalirikoksen tutkinta, kertoo rikoskomisario **Teemu Kruskopf** Helsingin poliisilaitokselta.

Kun poliisi saa ilmoituksen suunnitteilla olevasta rikoksesta, sillä on toimintavelvollisuus.

– Aluksi kerätään tietoa ilmoitetusta tekijästä tai tekijöistä sekä rikoksen kohteesta. Riippuen rikoksen laadusta voidaan suorittaa rikoksesta epäillyn seuranta ja puuttua siihen jo valmisteluvaiheessa. Poliisi on yhteydessä myös suunnitellun rikoksen kohteeseen ja mahdollisen uhkakuvan mukaan voidaan suunnitella erilaisia suojaustoimia, Kruskopf kertoo.

Ilmoituksen voi tehdä internetissä poliisin sivustolla, mutta myös kirjeitse, puhelimitse, asiamiehen välityksellä tai henkilökohtaisesti poliisilaitoksella.

– Asiasta voi myös ilmoittaa hätänumeroon ja pyytää esimerkiksi poliisipartiota käymään. Henkilökohtainen käynti on useimmiten paras, koska silloin voidaan rauhassa käydä asiaa läpi.

Joudunko ilmoittamisesta vaikeuksiin?

Moni saattaa pohtia, että milloin kannattaa ilmoittaa, että epäilee jonkun suunnittelevan rikosta.

– Ilmoittamisen kynnyksen kannattaa olla mahdollisimman matala. Keskustellessa poliisin kanssa voidaan sitten arvioida, jatkaako asia eteenpäin, vai mitä sen

Teemu Kruskopf

kanssa tehdään. On erittäin tapauskohtausta, mitä ilmoittajalle tapahtuu, yhtä oikeaa vastausta ei ole, Kruskopf kertoo.

Käytännössä ilmoittaja voi suunnitellun rikoksen mennessä oikeuteen toimia todistajana, jos hänellä on ratkaisevaa tietoa. Jos ilmoittajaa ei tarvita todistajana, ei hänen nimensä välttämättä näy missään papereissa. Jos ilmoittajaa itseään uhkaa vaara ilmoittamisen takia, poliisi järjestää suojaustoimet. Kruskopf kehottaa kuitenkin ilmoittamaan.

– Anonyyminäkin voi ilmoituksen tehdä, esimerkiksi poliisin web-sivujen kautta,

Kuva: picjumbo.com - Viktor Hanacek

Matti Tolvanen

mutta silloin on hyvä kertoa jo ilmoittaessaan, että ei halua itseään sekoitettavan asiaan. Vaikka ilmoittaisi nimellään, niin jos epäily osoittautuu turhaksi, on erittäin epätodennäköistä että ilmoittajalle seuraisi siitä mitään. Jos ilmoitus on tehty tarkoituksena aiheuttaa toiselle vaikeuksia levittämällä perätöntä tietoa, niin silloin asia on tietysti eri. Lähtökohta

kuitenkin on, että ilmoittajan identiteetti pyritään suojaamaan, jos hän näin haluaa, Kruskopf painottaa.

Kuka rikokseen syyllistyy?

Itä-Suomen yliopiston rikos- ja prosessioikeuden professori **Matti Tolvanen** kertoo, että suunnitellun rikoksen ilmoittamatta jättämiseen näytettäisiin syyllistyvän yleensä johtuen salassapitovelvollisuuden korostuneesta asemasta. Havainto koskee sosiaaliviranomaisia ja kirkon työntekijöistä lähinnä pappeja.

– Toisin sanoen ei haluta rikkoa luottamussuhdetta asiakkaaseen. Ehkä pelätään myös sitä, että tulisi tehtyä väärä ilmiänto. Tosiasiassa laki suunnitellun törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä menee salassapitosäännösten ohi. Papinkin on ilmoitettava uhatulle tai poliisille hankkeilla olevasta rikoksesta – tosin tekijää paljastamatta, Tolvanen kertoo.

Papit, lääkärit ja toimittajat ovat erityisasemassa, mitä tulee rikoksiin: yksinkertaistettuna papeilla on ehdoton vaitiolovelvollisuus jo tehdystä rikoksista, lääkärit ovat velvollisia todistamaan oikeudessa, ja toimittajat voivat vedota lähdesuojan pienempien rikosten kohdalla. Suunnitteilla olevista törkeistä rikoksista ilmoittamisvelvollisuus koskee sen sijaan kaikkia paitsi, jos ilmoittaja rikoksen paljastaakseen joutuisi ilmiäntaamaan aviopuolionsa, ex-aviopuolionsa, avopuolionsa, sisaruksensa, sukulaisensa suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa tai muun henkilön, johon hänellä on parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde.

– Vaikeinta lienee määritellä ”rinnastuva läheinen suhde”. Nämä henkilöt ovat samoja kuin ne, joilla on oikeudenkäynnissä oikeus kieltäytyä todistamasta. Kyseeseen tulevat esimerkiksi samassa taloudessa asuvat avopuolison lapset, Tolvanen kommentoi.

Esimerkkitapaus

Rikoskomisario Teemu Kruskopf Helsingin poliisilaitokselta kertoo esimerkkitalanteen tapauskohtaisuuden ja rikoslain eri kohtien valottamiseksi:

Jos tiedät jonkun suunnittelevan toisen vakavaa vahingoittamista esimerkiksi siten, että hän selvittelee suunnitellun uhrin kulkureittejä ja aikatauluja, ja tiedät hänen myös hankkineen aseensa tekoa varten – tällöin suunnittelijan voidaan epäillä syyllistyvän törkeään

henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluun (RL 21L 6a§).

Sinä, joka tiedät suunnitelmasta, mutta et ole itse osallinen rikoksen valmisteluissa, ilmoitat epäilystäsi poliisille. Poliisi ryhtyy asianmukaisiin toimenpiteisiin. On mahdollista, että sinä ilmoittajana joudut todistajaksi, mutta se on tapauskohtaista. Jos löytyy muuta riittävää näyttöä rikoksen valmistelusta, ei ilmoittajaa tarvitse sekoittaa asiaan.

Jos taas jätät ilmoittamatta vastaavassa tilanteessa epäilysi, ja teko tapahtuu, mutta se olisi voitu estää, jos olisit siitä ilmoittanut, niin silloin syyllistyt törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämiseen (RL 15 10 §). poliisi.fi

Laki suunnitellun törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä (RL 15 10 §)

Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseensa kiellon rikkomisen, biologisen aseensa kiellon rikkomisen, jalkaväkimiina kiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdერიoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. poliisi.fi

Lastensuojelu- ja rikos-ilmoituksen tekemistä ei saa pelätä

Kuva: Minna Korva-Perämäki

Työyhteisöt kaipaavat toimintamalleja kiperiin tilanteisiin

Lastensuojelun toiminta ja lasten kanssa työskentelevien viranomaisten ilmoitusvelvollisuus lasten kaltoin kohtelusta on puhuttanut suomalaisia laajasti kahdeksanvuotiaan Eerikan surman tultua julki toukokuussa 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmä laati toteuttamissuunnitelman, minkä pohjalta huhtikuun alusta 2014 asti voimaan lastensuojelulain muutos (1302/2014).

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Suomi väkivaltaisena maana on esillä usein maamme mediassa. Ensi- ja turvakotien liiton Kannusta minut vahvaksi! -hankkeen suunnittelijana työskentelevän **Johanna Matikan** "Vanhempien käyttämä kuritusväkivalta Suomessa tutkimusten valossa 2006–2016" -tutkielman mukaan suomalaisten asenteet kasvatuksellista väkivaltaa kohtaan ovat viimeisen 30 vuoden aikana muuttuneet kielteisimmiksi, mutta henkisen väkivallan muotoja ei tunnisteta perheissä lapselle haitallisiksi. Matikan tutkimuksen perusteella suomalaisten lasten kasvatuksen tukena käytetään edelleen luunappeja, tukkapölyä, uhkailemista ja huutamista.

Jotta maassamme välttyttäisiin tulevaisuudessa Eerikan tyyppisiltä vakavilta lapsiin kohdistuneilta väkivalta- ja seksuaalirikostapauksilta, sosiaali- ja terveysministeriö kasasi Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän, mikä laati laajan tutkimuksen jälkeen toteuttamissuunnitelman vuosille 2014–2019. Sen pohjalta astui 1.4.2014 voimaan lastensuojelulain muutos (1302/2014).

Selkein on muutos, jonka mukaan lasten ja nuorten kanssa työskentelevien velvollisuutena on tehdä ilmoitus poliisille silloin, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta, josta vähimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee alle 18-vuotiaasta lasta tai nuorta. Ilmoitusvelvollisuutta koskevaa säännöstä sovelletaan tapauksissa, joissa rikoksen uhri on ilmoituksen tekohetkellä 18 vuotta nuorempi.

Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmä

Selvitysryhmän tehtävänä oli arvioida lastensuojelun tilaa Suomessa. Ryhmä selvitti muun muassa viranomaisten toimintatapoihin ja viranomaisyhteistyön toimivuuteen liittyviä ongelmia ja tietojen vaihdon ongelmia viranomaisten välillä. Tämän lisäksi se arvioi, miten ennaltaehkäisevät toimet niin lastensuojelussa kuin lasten ja lapsiperheiden palveluissa toimivat, miten lastensuojelua johdetaan, kuinka paljon kaivataan lisäkoulutusta ja asiakastyön toimintamalleja sekä lastensuojeluilmoituskäytännön toimivuutta. Ryhmän tehtävänä oli tehdä toimenpide-ehdotuksia havaittujen ongelmien korjaamiseksi ja lainsäädännön muuttamiseksi.

Selvitysryhmän kaikki toimenpiteet on otettu käyttöön ehdotusten mukaisesti ja neljä tuolloin jäljelle jäänyttä toimenpidettä sijoitettiin vuosien 2015–2019 aikana toteuttavaksi. Näihin kuuluvat lastensuojelun asiakirjojen laatimisen täsmentäminen asetuksella, lastensuojelun asiakasprosessien kehittäminen, lapsen suojele huoltoriidoissa sekä tehtävärakennesuosituksen tarkistaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän toteuttamissuunnitelman toimenpiteet 2015–2019

- Lastensuojelun asiakirjojen laatimisen täsmentäminen asetuksella. Selvitetään edelleen, miltä osin on tarve lastensuojelun asiakirjojen laatimisesta antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Aikataulu: 2015–2017. Toteuttajataho: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Valtakunnallisella ohjauksella tuetaan lastensuojelun asiakasprosessiin liittyvän arvioinnin kehittämistä selvitysryhmän ehdotusten mukaisesti. Lisäksi tavoitellaan sitä, että lastensuojeluun saadaan koottua hyvien käytäntöjen tietopankki. Aikataulu: 2015–2019. Toteuttajataho: Sosiaali- ja terveysministeriö & yhteistyökumppanit.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö ja sisäministeriö selvittävät yhteistyössä, miten lapsen oikeus suojelemaan turvataan tilanteissa, joissa on taustalla vanhempien välinen tai toisen vanhemman aiheuttama konflikti lapsen huollosta ja tapaamisesta ja samanaikainen vanhemman tai ulkopuolisen tahon ilmaiseva huoli lapsen turvallisuudesta, terveydestä tai hyvinvoinnista. Aikataulu: 2015–2017. Toteuttajataho: Sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä oikeusministeriön ja sisäministeriön kanssa.
- Lastensuojelussa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusehtojen kiristäminen. Aikataulu: 2015–2019. Toteuttajataho: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sauli Hyvärinen

Poliisi ilmoitusvelvollisen tukena

Lastensuojelun Keskusliiton erityisasiantuntija **Sauli Hyvärinen** kertoo, että ilmoitusvelvollisuuden muututtua poliisille tehty ilmoitukset lapsiin kohdistuvista väkivaltarikoksista näyttävät lisääntyneen.

Ilmoitusvelvollisuuden laajentumisen lisäksi lapsiin kohdistuvat rikokset ovat olleet viime vuosina aiempaa laajemmin esillä julkisuudessa ja niistä käydään aktiivista keskustelua myös sosiaalisessa mediassa. Julkisuudessa on syntynyt melkein pä sellainen kuva, että suomalaiset lapset ovat aiempaa suuremmassa vaarassa, vaikka todellisuus on juuri päinvastainen.

1980-lopulta lähtien lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on lapsiuhritutkimusten mukaan maassamme vähentynyt huomattavasti, samoin kuin lasten kokemaa perheväkivaltaa. Vuonna 1988 yhdeksäsluokkalaista 12 % kertoi, että heillä on seksuaalikokemuksia vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön kanssa, kun vuonna 2013 vastaavista kokemuksista kertoi enää 4 % yhdeksäsluokkalaista, hän kuvailee.

Hyvärinen sanoo, että vaikka kehitys on ehdottomasti positiivinen, epäilyiden rikosten selvittäminen asettaa yhä suurempia vaatimuksia lasten parissa työskenteleville ammattilaisille.

– Lapsia arjessa kohtaavien aikuisten täytyy olla tietoisia myös väärien epäilyiden mahdollisuudesta. Epävarmoissa tilanteissa kannattaa aina konsultoida poliisia. Tuen ja ohjeiden kysyminen poliisilta madaltaa ilmoittamiskynnystä ja sitä kautta nopeuttaa myös tiedonkulkua.

– Lastensuojelu- ja rikosilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon, nuorisoi-, opetus- ja poliisitoimen, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa toimivia henkilöitä. Kun epäilystä lapseen kohdistuneesta rikoksesta ilmoitetaan poliisille, pitää ilmoitusvelvollisen tehdä ilmoitus myös lastensuojeluun. Lasten kanssa työskentelevän ja viranomaisen on tehtävä ilmoitus omalla nimellään, jos asia koskee hänen työssään herännyttä huolta lapsesta. Yksityishenkilö, kuten naapuri tai sukulainen, voi tehdä ilmoituksen myös nimellä, hän muistuttaa.

Chatissa on helppo puhua

Rikosuhripäivystyksen verkko- ja nuorten palveluiden koordinaattori **Maatu Arkio-Lampinen** korostaa, että olipa kyse mil-laisesta tilanteesta tahansa, viranomainen ei saa laiminlyödä ilmoitusvelvollisuutta.

Maatu Arkio-Lampinen

- Rikosuhripäivystys kohtaa chat-palvelussa paljon nuoria, joilla on erilaisia huolia. Chat-palvelu mahdollistaa nuorille nimettömänä puhumisen, jolloin myös erilaisista asioista kertominen on helpompaa. Olemme kohdanneet chat-palvelussa nuoria, jotka ovat kertoneet heille tapahtuneista asioista jo aiemmin jollekin toiselle aikuiselle, joka ei ole kuitenkaan tehnyt nuoren kertomasta asiasta lain edellyttämää ilmoitusta. Jos viranomainen ei puutu kuulemaansa asiaan, nuori saattaa itsekin alkaa ajattelemaan, ettei kyse olekaan vakavasta asiasta ja näin ollen hän ei saa tietää oikeuksiaan ja jää ilman tukea. Nuori saattaa kyseisen tilanteen jälkeen jättää asian sikseen ja yrittää jatkaa normaalia elämää kertomatta asiasta enää kenellekään. Tämän vuoksi jokaisen viranomaisen on reagoitava lain edellyttämällä tavalla kulloiseenkin tilanteeseen, hän painottaa.

Arkio-Lampinen jatkaa, että ilmoituksen tekemistä ei saa eikä tarvitse pelätä, sillä asiaan puuttuminen on matka parempaan nuoren kannalta, vaikka se ei heti nuoresta siltä tuntuisikaan.

– Viranomaisen on valmistauduttava jo ennalta tällaisiin tilanteisiin parhaansa mukaan ja osattava ottaa vastaan nuoren viha ja pettymys ilmoitusvelvollisuudesta kertomisen jälkeen. Viranomaisen tehtävänä on kertoa nuorelle, että hänen on noudatettava lakia ja että tilanteeseen puututaan nuoren omaksi parhaaksi. Jos nuoren kertoma asia ei ole akuutti, niin nuoren kanssa voi ensin keskustella esimerkiksi siitä, kuka ilmoituksen tekee ja milloin ilmoitus tehdään, ja haluaako nuori kertoa ilmoituksen tekemisestä itse kotona vai haluaako hän odottaa sitä, että viranomainen ottaa ensin kotiin yhteyttä.

– Mielestäni olisi todella tärkeää, että eri työpaikoissa mietittäisiin jo valmiiksi toimintamalli, minkä pohjalta jokainen työntekijä voi toimia kyseisen tilanteen tullessa vastaan. Yksi ongelma ilmoitusten tekemisen suhteen lienee siinä, että uskalluksen lisäksi moni viranomainen ei tiedä miten toimia ja että hänenkin vastuulleen kuuluu ilmoituksen tekeminen, Arkio-Lampinen tiivistää lopuksi.

Valtakunnallisten suositusten mukaan kaikissa kunnissa on oltava selkeä palvelumalli lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteita varten. Palvelumallista on käytävä ilmi, miten toimitaan ja kuka vastaa eri avun ja tuen tarjoamisesta. Jokaisella toimintayksiköllä on oltava yksikkökohtainen toimintamalli, miten toimitaan kun epäillään lapsen altistuneen väkivallalle tai lapsen kohdistuvaa väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä tai kaltoinkohtelua.

Terveystenhoitaja sai tukea ilmoitusvelvollisuuden tekemiseen

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Kuka tahansa sosiaali-, terveys-, pelastus- tai ope-
tuslalla työskentelevä henkilö saattaa joutua tilanteeseen, jolloin hänen velvollisuutenaan on tehdä kohtaamastaan lapsesta tai nuoresta lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus häneen kohdistuneesta kaltoinkohtelusta.

Eräs terveystenhoitajana työskentelevä nainen kertoo joutuneensa henkisesti tiukkaan tilanteeseen ymmärrettyään, että nyt hänen kohdalleen sattui lastensuojelu- ja rikosilmoitusta vaativa tilanne. Nainen kertoo, että onneksi hänen kohdalle sattunut tilanne ei ollut akuutti, joten hänelle itselleen jäi aikaa ottaa asioista lisää selvää, samoin kuin nuori sai aikaa sopeutua tietoon siitä, että terveystenhoitajalla on ilmoitusvelvollisuus.

– Kun asia tuli ilmi, tiesin heti, että olen velvollinen viemään asian eteenpäin, mutta henkisesti ja moraalisesti minua soimasi erittäin voimakkaasti omatuntoni vaitiolovelvollisuuden suhteen. Tunsin olevani paha ja kamala ihminen. Tukea omatuntoni kolkuttamisen vähentämiseksi ja neuvoja toimia virallisesti oikein sain kollegaltani ja Rikosuhripäivystyksestä, hän kuvailee.

Nainen painottaa, että näistä asioista tulisi puhua työpaikoilla jo valmiiksi, jotta yksin toimivat työntekijät eivät joutuisi yksin selvittämään ja käymään läpi näin rankkoja tilanteita.

– Minulla meni koko työpäivä aikaa virallisten asioiden selvittämiseen ja itselleni tuen saamiseen. Onneksi tilanne laukesi kuitenkin suhteellisen nätisti ja nuori ymmärsi, että lastensuojeluilmoituksen ja rikosilmoituksen tekeminen oli hänen parhaakseen. Jotta nuori ymmärsi, että laki vaatii minun toimia oikein, vertasin tilannetta alkoholilakiin ja sen seurauksiin. Tämän lisäksi juttelin nuoren kanssa tilanteen jatkotoimista ja neuvoin häntä ottamaan yhteyttä koulun psykologiin ja kuraattoriin.

– Kerroin myös, että minulle saa tulla juttelemaan milloin tahansa ja pyrin tukemaan häntä parhaani mukaan. Annoin myös yhteystietoni, jotta hänen vanhempansa voivat ottaa minuun yhteyttä niin halutessaan. Lopullisen helpotuksen omatuntoni kolkuttamiseen sain suhteellisen pian, sillä kyseisen nuoren äiti soitti minulle ja kiitteli kovasti hänen lapsensa auttamisesta ja tukemisesta. Nyt tunnen olevani huomattavasti vahvempi ja osaavampi näiden asioiden suhteen ja jos vastaava tilanne tulee vielä kohdalleni, pystyn nukkumaan myös yöni paremmin vaitiolovelvollisuuden rikkomisen suhteen, hän tiivistää.

Vaitiolovelvollisuus

Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus sivuuttaa muussa lainsäädännössä säädetyn salassapidon, vaikka työntekijä olisi muuten velvollinen pitämään salassa työssään esiin tulleita asioita. Poikkeuksen muodostaa rippisalaisuus. Jos henkilöllä on lain mukaan velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, ei hän voi tehdä ilmoitusta ilmoittamatta nimeään. Yksittäistapauksissa joudutaan arvioimaan, annetaanko tieto ilmoituksen tekijästä perheelle tai lapselle.

VÄKIVALTA PERHEESSÄ - Miten auttaa nuorta?

Nuoret kohtaavat väkivaltaa tutkitusti enemmän kuin aikuiset. Nuoriin kohdistuva fyysinen väkivalta on usein toisten nuorten tai tutun henkilön tekemää.

Tyypillisemmin nuoriin kohdistuvassa väkivallassa tekijänä on nuoren sisarus, kaveri tai muu tuttu nuori. Aikuisten nuoriin kohdistamassa väkivallassa tekijänä on useimmiten nuoren isä tai äiti.

Väkivalta on kaikissa muodoissaan läsnä monen suomalaisen lapsen ja nuoren kotona. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jossa tekijänä on perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Väkivalta lähisuhteessa voi ilmetä fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena, taloudellisena, uskonnollisena tai kemiallisena väkivaltana sekä laiminlyöntinä ja kaltoinkohteluna.

Perheväkivallalla tarkoitetaan kaikkea perheen sisällä tapahtuvaa fyysistä, seksuaalista tai psyykkistä väkivaltaa tai sen uhkaa. Vanhempien lapsiin kohdistama kuristusväkivalta voi muuttua fyysisiksi yhteenotoiksi, kun nuori alkaa puolustautumaan väkivaltaa vastaan.

Perheväkivallasta puhutaan harvoin

Perheväkivalta tunnustetaan ilmiönä paremmin kuin yksittäisinä tapauksina. Perheväkivalta koetaan häpeällisenä ja siitä vaietaan, jolloin se jää helposti pimentoon. Avun hakeminen on sitä vaikeampaa, mitä kauemmin väkivalta on kestänyt.

Vaikeneminen ei lopeta väkivaltaa, sillä ilman puuttumista se usein toistuu ja pahenee. Puuttuminen väkivaltaan koetaan vaikeana ja se voidaan kokea myös perheen yksityisyyteen kajoamisena.

Väkivallasta kuuleminen voi aiheuttaa ahdistusta ja voimakkaita tunteita. Jos aikuisen on vaikea puhua väkivallasta, ei nuorikaan välttämättä siitä puhu. Nuoret puhuvat perheväkivallasta, jos heille annetaan siihen mahdollisuus ja aikaa. On tärkeä muistaa, ettei nuorta saa painostaa tilanteessa, sillä tämän jälkeen nuori ei välttämättä halua tehdä yhteistyötä.

Väkivalta koskettaa kaikkia

Väkivalta koskettaa sen kohteeksi joutuneita, mutta myös väkivaltaa nähneitä. Nuorelle väkivallan kokeminen on yhtä haitallista, vaikka se ei kohdistuisi suoraan häneen itseensä. Nuori tarvitsee samalla tavalla apua kuin aikuinenkin altistuttuaan väkivallalle. Nuorella on oikeus olla osallisena omassa elämässään ja tulla kuulluksi. Väkivallan kierre voidaan katkaista tunnistamalla ja nimeämällä väkivalta.

Väkivallan seuraukset ovat yksilöllisiä ja niihin vaikuttavat väkivallan laatu ja määrä, ikä, sukupuoli sekä muut riskitekijät ja suojaavat tekijät kasvuympäristössä. Jokaisen selviytymiskeinot ovat yksilöllisiä. Nuoren keinot selviytyä voivat olla myös vahingollisia, kuten päihteiden käyttö tai itseään vahingoittava käytös.

Väkivalta perheessä voi vaikuttaa nuoren kehitykseen ja aiheuttaa psyykkisiä sekä käyttäytymiseen liittyviä ongelmia. Se voivat estää nuorta muodostamasta kiintymyssuhteita sekä oppimasta sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja. Ne voivat vahingoittaa nuoren perusturvallisuuden tunnetta sekä tunnetta itsestään. Väkivallan vaikutukset voivat näkyä myös yli sukupolvisesti, sillä väkivaltaisessa perheessä kasvaneella nuorella on todennäköisemmin väkivaltaa myös omissa aikuisuuden suhteissaan.

Selviytymiskeinot ovat yksilöllisiä

Nuoren selviytymiskeinoja voivat olla tilanteista ja tunteista irtautuminen sekä niiden sulkeminen. Nuori voi uppoutua musiikkiin tai peleihin, jolloin muu ympäristö unohtuu. Nuori voi myös vältellä tilanteita sulkeutumalla huoneeseensa, poistumalla kotoa tai välttelemällä kotiin menemistä.

Nuoruusiässä voi esiintyä seurusteluväkivaltaa, rikollisuutta tai karkailua kotoa. Psyykkinen oireilu tai muuttunut käytös, esimerkiksi aggressiivisuus tai sulkeutuneisuus, voivat olla merkkejä väkivallasta. Nuorella voi esiintyä masentuneisuutta, itsetuhoisuutta tai häpeää ja syyllisyyttä, jotka voivat estää väkivallasta kertomista ja avun hakemista.

Erityisesti nuoreen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa voi olla vaikea huomata. Henkinen väkivalta vahingoittaa nuorta ja vaikuttaa pitkälle aikuisuuteen saakka.

– Joskus väkivallan tekijä perheessä voi olla myös nuori itse. Tällöin on tärkeää, että nuori ja hänen perheensä saa apua väkivaltilanteiden katkaisemiseen.

Ulla Aronen

Kuva: freestocks.org - Joanna Malinowska

Nuoren on tärkeä saada tukea omien tunteiden käsittelyyn, sekä keinoja, miten hän voi hallita omaa käyttäytymistään, sanoo **Ulla Aronen**, joka työskentelee Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistyksessä väkivaltatyön palvelukeskus Pysäkössä.

Väkivallasta voi kysyä suoraan

Nuoret eivät aina tunnista, mikä on väkivaltaa ja mikä ei. Nuorten kanssa onkin hyvä käydä keskusteluja siitä, mitä väkivalta on, ja sanoittaa se miksi on hänestä huolissaan. Nuoren kanssa tulisi keskustella esimerkiksi siitä, miten hänen käyttöksensä on muuttunut. Valmiita ratkaisuja tilanteeseen ei ole, mutta on hyvä kysyä suoraan, mitkä keinot auttaisivat häntä.

Nuorelle on annettava aikaa reagoida kuulemaansa ja miettiä asiaa. Asiaan on hyvä palata sovitusti myöhemmin. On tärkeä kertoa, ettei asiaa välttämättä voida pitää kahdenkeskisenä, vaan asian vakavuus voi vaatia muidenkin ammattilaisten puuttumista.

Kun nuori ottaa puheeksi väkivallan kotoa, tulee myös arvioida voiko kertominen asettaa nuoren turvallisuuden uhatuksi. Onko turvallista ottaa yhteyttä vanhempiin, jos nuori joutuu siitä kärsimään. Auttamistyössä on tärkeintä vakauttaa nuoren ja koko perheen arki. Järjestöt

tarjoavat monia maksuttomia palveluita väkivaltaa perheissä kokeville nuorille ja aikuisille. On tärkeää, että apua saa koko perhe.

Ammattilaisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus

Alaikäisten nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli siihen on havaittu syytä. Lastensuojeluilmoituksen voi kuitenkin tehdä kuka vain.

Pelko vanhempia ja viranomaisia kohtaan voi vaikuttaa perheväkivallasta kertomiseen. On tärkeä puhua nuoren kanssa siitä, mitä tapahtuu, kun ilmoitus tehdään. On hyvä kertoa millaista apua perhe voi saada eri viranomaisilta. Huostaanotto on viimeinen keino, jos mikään muu ei auta.

Lastensuojelun apu ja tuki voi olla esimerkiksi avohuollon tukitoimia, kuten keskustelua, arjen rutiinien rakentamista ja tilanteen vakauttamista. Jos perheessä on ollut kriisejä tai päihde- ja mielenterveysongelmia, voi lastensuojelun kautta saada apua ja ohjausta muihin auttajatahoihin. Äärimmäisenä vaihtoehtona voidaan miettiä myös sijaishuoltoa.

Jos herää epäily, että väkivalta kohdistuu alaikäiseen nuoreen, tulee siitä ilmoittaa poliisille ja lastensuojeluun. Akuutissa hädässä on soitettava hätäkeskukseen.

Nuorelle on hyvä kertoa, miksi poliisille ilmoitetaan asiasta ja että se on hänen ja perheen parhaaksi.

On tärkeää, että nuorella on ympärillään erilaisia ammattilaisia. Muita ammattilaisia voi konsultoida kertomatta nuoren tai perheen henkilötietoja. Yhteistyöllä ja moniammatillisella osaamisella voidaan parantaa nuoren tilannetta. Puheeksi ottaminen on vaikeaa, mutta keinoja nuoren auttamiseen on. Jo se, että aikuinen osoittaa huolensa nuorelle, on iso asia.

Raija Kontunen
Rikosuhripäivystyksen
projektisuunnittelija

Raija Kontunen

Lapsen oikeudellinen asema perheväkivalta-tilanteessa

Suomessa lapsen asema perheväkivaltilanteessa on lainsäädännöllisesti järjestetty siten, että lapsen etu ja lapsen suojaaminen hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioon ottaen on huomioitu mahdollisimman hyvin. Lapsen ollessa uhrina perheväkivaltilanteessa hänelle pääsääntöisesti hankitaan jo prosessin alkuvaiheessa poliisin toimesta edunvalvojan sijainen, joka on perheen ulkopuolinen henkilö toimien alle 18-vuotiaan lapsen etujen valvojana ja hänen puolestaan rikosprosessissa lapsen asiaa hoitaen.

Edunvalvojan sijainen esimerkiksi esittää lapsen puolesta vaatimukset asiassa eli vaatii rangaistusta tekijälle lapsen puolesta sekä esittää mahdollisen korvausvaatimuksen lapselle aiheutuneista vahingoista. Edunvalvojan sijaiset antavat monesti myös muille viranomaisille tärkeää tietoa tavattuun perheeseen, he muun muassa informoivat syyttäjää lapsen tilanteesta.

Ihan pienimpien lasten jouduttua perheväkivallan uhreiksi on tietenkin selvää, että heitä ei kuulla asiaan liittyen missään vaiheessa, vaan heille esimerkiksi tehdään vain lääketieteellisiä tutkimuksia mahdollisten vammojen selvittämiseksi. Jos lasta voidaan ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti kuulla hänelle tehdystä väkivallasta, niin se tapahtuu alle 15-vuotiaiden kohdalla siten, että heitä kuullaan joko poliisin tai lasten ja nuorten oikeuspsykologisen yksikön toimesta erillisessä rauhallisessa kuulustelutilassa, jossa paikalla ovat vain lapsi ja kuulustelun suorittava henkilö. Lapsen kuulustelu tallennetaan videolle.

Kuulustelutilanteessa lapsen kehitystason mukaisesti lapselle kerrotaan hänen oikeutensa ja velvollisuutensa ja niiden ymmärtäminen varmistetaan esittämällä

lapselle testikysymyksiä kuten, että valetelenko minä, jos väitän sinulla olevan punainen paita (vaikka lapsella on sininen paita päällään). Kuulustelussa lapselle ei esitetä johdattelevia kysymyksiä, vaan hänen annetaan kertoa mahdollisimman vapaasti aiheesta ohjaten häntä kuitenkin pysymään aiheessa. Videoitua kertomusta käytetään prosessin muissa vaiheissa siten, että asian edetessä oikeudenkäyntiin tallenne katsotaan siellä, eikä lasta kutsuta henkilökohtaisesti paikalle kertomaan tapahtumista.

Lapsen ollessa todistajan asemassa lasta pyritään käyttämään todistajana vain silloin kun näyttöä tapahtuneesta ei voida saada millään muulla keinolla. Ensisijaisesti pyritään siis hankkimaan selvitystä muilla keinoin ja lapsen kuuleminen esimerkiksi hänen vanhempiensa välisessä pahoinpitelytapauksessa on vain harvoin todistelukeino, koska lasta ei tule asettaa sellaiseen asemaan ja tilanteeseen, jossa hänen täytyy kokea olevansa se henkilö, joka selvittää omien vanhempiensa välisiä tapahtumia.

Pahimmassa tilanteessa lapsi saattaa joutua kokemaan tilanteen niin, että hänen täytyy asettua jommankumman vanhempansa puolelle asiassa. Jos alle 15-vuotiaasta lasta kuitenkin joudutaan kuulemaan todistajana asiassa, niin häntä suojataan samalla tavoin kuin jos hän olisi itse uhrina asiassa. Hänen kuulustelunsa taltioidaan videolle eikä häntä kutsuta henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin todistamaan asiassa.

Lisäksi Suomea velvoittaa EU:n rikosuhridirektiivi, jonka pohjalta oikeudenkäyntiä sääntelevän lain eli oikeudenkäymiskaaren todistelua koskeva 17 luku uudistettiin uhridirektiivin tuomat vaatimukset huomioiden. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun perusteella nyt 15–18-vuotiaat nuoretkin saavat erityistä suojaa tietyis-

sä tilanteissa ja myös heidän kohdallaan on käytössä kuulusteluiden tallentaminen videolle laissa erikseen määritellyissä tilanteissa.

Edellä kertomallani tavalla järjestetty lapsen oikeudellinen asema perheväkivaltilanteessa lapsen ollessa itse uhrina tai sitten todistajana on mielestäni hyvällä mallilla. Lapsen etu on otettu hyvin huomioon ja lasta pyritään prosessin jokaisessa vaiheessa suojaamaan siten, että hänen ikänsä ja kehitystasonsa otetaan huomioon siinä, kuinka paljon häntä asialla rasitetaan.

Mutta kuten kaikissa asioissa ja järjestelmissä, niin myös meillä on varmasti aina parannettavaa lapsen oikeudellisen aseman parantamisessa perheväkivaltilanteissa, joskaan juuri nyt en näe mitään akuuttia ongelmaa, johon olisi välittömästi puuttuttava.

Rikosprosessin jokaisessa vaiheessa toimivat viranomaiset voivat lisäksi aina omilla toimillaan tehdä asioiden hoitamisesta järkevämpää ja joustavampaa lainsäädännön puitteissa. Tähän on jo nyt panostettu tiivistämällä viranomaisyhteistyötä lastensuojelun, lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikön, poliisin ja syyttäjien kesken lapsen pahoinpitelyasioissa. Tällä tiellä meidän on hyvä jatkaa.

Kaisa Ahla
kihlakunnansyyttäjä
Helsingin syyttäjänvirasto

Kuva: freestocks.org - Joanna Malinowska

TURVAKOTI nuorten tukena

Lapsen oikeuksien sopimuksen 19. artikla määrittää, että lasta ja nuorta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta sekä hyväksikäytöltä. Artikla puolustaa lapsen ja nuoren tasavertaista ihmisoikeutta sekä oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Usein nuoren omat mahdollisuudet lopettaa perheessä tapahtuva väkivalta ovat vähäiset. Aikuisen rooli tässä on ensiarvoisen tärkeä, aikuisella on mahdollisuus palauttaa turvallisuus nuoren elämään. Väkivallan varjosta on mahdollista päästä pois. Ensimmäinen askel on nuoren kohtaaminen ja kuuleminen. Jokainen nuori on arvokas ja ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi.

Turvallisessa kodissa nuorella on mahdollisuus olla oma itsensä ja tuntea olonsa hyväksi ja turvalliseksi. Jos kotona on väkivaltaa, perhe tottuu elämään pelossa ja varoo antamasta suutumiselle aihetta. Turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottaminen nuorten kanssa viestittää, että aikuinen on valmis keskustelemaan myös vaikeista asioista.

Tänä vuonna avataan neljä uutta turvakotia

Suomessa on tällä hetkellä 20 turvakotia ja tämän vuoden aikana niitä avataan neljä lisää. Vuoden 2017 aikana turvakotiverkoston perhepaikkojen määrä nousee yhteensä 143 paikkaan. Turvakoti on kodinomainen paikka, josta väkivaltaa kokenut saa turvallisen suojapaikan ja apua, tukea sekä neuvontaa väkivaltaasta selviytymiseen.

Turvakoti on tarkoitettu kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kohdanneille, kaikenikäisille naisille, miehille ja lapsille.

Turvakotiin voi mennä mihin vuorokauden aikaan vaan, sinne voi hakeutua nimettömänä ja turvakodissa olemisen ei maksa asiakkaalle mitään. Alaikäiset lapset ja nuoret hakeutuvat turvakotiin yleensä yhdessä vanhempiensa kanssa.

Avopalveluista apua väkivaltatilanteisiin

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten väkivaltatyön avopalvelut eri puolilla Suomea tarjoavat tukea perheväkivallan aiheuttaman tilanteen ratkaisemiseen ja kriisistä selviytymiseen. Nämä palvelut on tarkoitettu väkivallan kaikille osapuolille, iästä riippumatta. Myös nuoret voivat hakeutua avopalveluihin ja kysyä neuvoa ja apua väkivaltaan.

Avopalveluun voi tulla turvakodin jälkeen tai kun on kokenut väkivaltaa, mutta ei tarvitse turvakotia. Avopalvelun tarjoama apu voi olla puhelin- tai nettineuvontaa, ajanvaraukseen perustuvaa väkivaltatyön ammattilaisen keskusteluapua tai ohjattuja vertaisryhmiä. Ensisijaista on väkivaltaa kokeneen turvallisuus ja väkivallan loppuminen. Avopalvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Väkivallan jälki voi olla laastaroitavissa tai loppuelämän arpena. Jokaisella nuorella on oikeus saada apua ja tukea selviytymiseensä. Vanhemman, läheisen, ystävän tai ammattilaisen merkitys on suuri, jotta ensimmäinen askel kohti selviytymistä voi tulla otetuksi. Nuoruuteen liittyvät toiveet ja unelmat on mahdollista löytää uudelleen.

Tuulia Kovanen
Suunnittelija,
Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyö tiimi,
Ensi- ja turvakotien liitto ry

Lue lisää
Nettiturvakodista
turvakoti.net

Nuorten turvatalolta nopeaa ja maksutonta apua

Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalot tarjoavat apua nuorille ja heidän perheilleen mihin tahansa nuoruuden pulmaan tai kriisiin. Pulma voi liittyä esimerkiksi ihmisuhteisiin tai nuoren itsenäistymiseen.

- Turvatalolle voi tulla vaikka vain juttelemaan. Tarvittaessa nuori saa turvatalolta tilapäisen yöpymispaikan.
- Turvatalolle tuleminen ja siellä oleminen on aina vapaaehtoista. Ajanvarausta ei tarvita, ja palvelut ovat maksuttomia ja suunnattu pääasiassa 12–21-vuotiaille.
- Turvataloja on yhteensä viisi: Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Turussa ja Tampereella. Lisäksi turvatalot auttavat maanlaajuisesti verkossa.
- Turvatalojen yhteystiedot ja lisätietoa palveluista löytyy osoitteesta nuortenturvatalo.fi.

Chat tarjoaa nuorelle nopean kanavan palveluihin

RIKUchat on matalan kynnyksen reaaliaikainen palvelu verkossa, jossa voi keskustella nimettömästi rikosasioista. Chatissa voi käydä keskustelemassa tai kysymässä, jos esimerkiksi epäilee jonkin rikoksen tapahtuneen. Kyseessä voi olla oma tai läheisen rikoskokemus. Keskustelijoina voivat olla myös ammattilaiset, jotka käyvät konsultoimassa.

Chatissa kohdataan samanlaisia asioita kuin muissakin RIKUn palveluissa. Asiakkaille annetaan neuvoa rikasioihin liittyen ja ohjataan tarvittaessa muiden palveluiden piiriin. Keskustelujen määrät ovat kasvaneet hurjaa vauhtia vuosittain. Vuonna 2016 chatissa käytiin 1 102 keskustelua ja niiden lisäksi testauksia oli 462. Vuoden aikana oli yhteensä 1 564 yhteydenottoa.

Chatissa ei kysytä ikää tai sukupuolta

Chat-päivystäjät täyttävät keskustelujen jälkeen arviointilomakkeen tilastointia varten. Tilastot ovat anonymoituja ja niistä kootaan vuosittain yhteenveto. Keskustelijoiden ikää ei osattu useimmiten arvioida, sillä ikä ei tullut esille yli puolessa keskusteluista.

Chatissa käy paljon etenkin alaikäisiä ja nuoria aikuisia. Arvioituista keskustelijoista suurin ryhmä oli 19–28-vuotiaat (21 %), 0–18-vuotiaita oli 14 prosenttia. Sukupuoli tuli esille osassa keskusteluja. Arvioinnin mukaan noin puolet oli tyttöjä ja naisia, poikia ja miehiä arvioitiin olevan 14 prosenttia. Myös chatissa näkyy, että RIKU tavoittaa palveluihinsa paremmin tytöt ja naiset.

Keskustelujen kestot vaihtelevat chatissa paljon. Toiset ovat lyhyitä ja napakoita kysymyksiä rikasioihin liittyen, kun taas toiset ovat huomattavasti pidempiä ja syvällisempiä. Suurin osa (34 %) keskusteluista kesti 20–45 minuuttia. Kolmasosa oli lyhyempiä 10–20 minuutin keskusteluja. Lyhyitä 1–10 minuutin keskusteluja oli 24 prosenttia. Vähiten oli yli 45 minuutin keskusteluja. Jos keskustelu alkaa mennä kovin pitkäksi, niin keskustelua kannattaa rajata tilanteen mukaan, sillä chat yksinään ei välttämättä ole riittävä apu kaikille.

Seksuaalirikokset korostuvat

RIKUchatissa seksuaalirikokset olivat yleisin keskustelunaihe (23 %), kun yhteen lasketaan sekä täysi-ikäiseen (12 %) että alaikäiseen (11 %) kohdistunut seksuaalinen väkivalta. Tämä on jonkin verran enemmän kuin RIKUn tukisuhteissa. Seuraavaksi yleisimpiä olivat pari- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvät keskustelut (12 %), jotka RIKUn tukisuhteissa ovat selvästi yleisin rikostyyppi.

Kuva: StockSnap - NeONBRAND

Chatin yleisin keskustelunaihe ovat seksuaalirikokset

Alaikäiseen kohdistunut seksuaalinen väkivalta näyttäytyy chatissa jonkin verran enemmän kuin RIKUn muissa palveluissa. Chat vaikuttaisi oleva nuorille helpompi tapa ottaa yhteyttä asiassa, josta on erityisen vaikea avautua.

Muita syitä yhteydenottoon olivat myös esimerkiksi uhkailu, häirintä, lähestymiskieltoasiat, internetissä tapahtuneet rikokset,

RIKU Chat

Kysy ja keskustele nimettömästi päivystäjän kanssa. Auki arkisin 9–15 ja maanantai-iltoisin 17–19 riku.fi ja riku.fi/nuoret

omaisuuteen kohdistuneet rikokset sekä henkinen väkivalta ja kiusaaminen. Chatissa keskusteluun nousivat myös muut kuin rikokset, esimerkiksi päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat.

Keskustelijoita ohjattiin muiden palveluiden piiriin

Rikosuhripäivystyksen chatin keskustelijoista 51 prosenttia ohjattiin poliisille. Useat hakivat chatista rohkeutta rikosilmoituksen tekoon tai varmistusta siitä, oliko kyseessä rikosasia.

Noin kolmasosa keskustelijoista ohjattiin RIKUn palvelupisiin, sillä moni halusi saada myös jatkossa apua ja tukea mahdollisessa rikosprosessissa. Yleinen kysymys oli myös, että olisiko heille tarjolla jotain muuta apua. Keskustelijoista 15 prosenttia ei ohjattu muihin palveluihin, koska heillä ei ollut tarvetta jatko-ohjaukselle tai keskustelu päättyi jostain syystä kesken keskustelun.

Nuoria keskustelijoita ohjattiin kertomaan asiasta jollekin luotettavalle aikuiselle tai esimerkiksi kouluterveydenhuoltoon. Keskustelijoita ohjattiin myös sovittelutoimistoon, terveydenhuoltoon, sosiaaliinhuoltoon, juristille, turvakotiin, kriisikeskukseen ja eri järjestöihin.

64 prosenttia chatissa saadusta palautteesta oli myönteistä ja vain alle puoli prosenttia kielteistä. Palautteissa pääosin kiitettiin yleensä avusta ja neuvoista. Monet keskustelijat olivat kiitol-

Jenni Kreivi, kuva: Mirva Kreivi.

lisia siitä, että heitä kuunneltiin ja he saivat purkaa ajatuksiaan. Useat kiittivät päivystäjiä myös siitä, että tällainen palvelu on olemassa.

Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
RIKU

MAKSUTTOMIA TYÖVÄLINEITÄ AMMATTILAISILLE

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN MATERIAALIPAKETIT HELPOTTAVAT VAIKEIDEN ASIOIDEN PUHEEKSIOTTOA NUORTEN KANSSA

Keskustelun avulla nuoret oppivat tunnistamaan rikoksia, niihin liittyviä ilmiöitä ja pystyvät sanoittamaan vaikeita tapahtumia.

Helppokäyttöiset materiaalitykit pohjautuvat videoihin ja sisältävät myös muuta sähköistä materiaalia. Ne tarjoavat ammattilaiselle monipuolisia työkaluja ja erilaisia käsittelytapoja. Aineistoa voi käyttää sähköisesti tai tulostettuna.

MENETELMIÄ RIKOSASIOIDEN PUHEEKSIOTTOON

- Mitä on seurusteluväkivalta? – Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta
- Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys
- Seksuaalirikoksen tunnistaminen ja avun hakemisen tärkeys
- Väkivallasta perheessä saa puhua – Mitä tarkoittaa avun saaminen?
- Tunnistammeko koulussa tapahtuvat rikokset?

MIKSI?

- Lisäävät nuorten tietoisuutta rikosasioista
- Auttavat nuoria tunnistamaan rikokset ja niihin liittyvät ilmiöt
- Rohkaisevat nuoria rikosasioista puhumiseen ja avun hakemiseen
- Antavat tietoa erilaisista auttavista tahoista

KENELLE?

- Kaikille nuorten parissa työskenteleville
- Esimerkiksi opettajat, nuorisotyöntekijät ja seurakunnan työntekijät

MISSÄ?

- Nuorten parissa koulussa esimerkiksi terveystiedon, yhteiskuntaopin tai luokanvalvojan tunnilla
- Myös rippileireillä, nuorisotiloilla ja harrastetoiminnassa.

TUTUSTU JA TILAA

- Videot: riku.fi/nuoret
- Materiaalitykit: riku.fi/materiaalitykit

Kuva: StockSnap - Hunter Jonsson

Kiusaamiseen puututtava yhteistyöllä

Pahimmillaan nuorelle ei anneta muuta vaihtoehtoa kuin olla ongelmanuori

Nuorten elämä on kautta aikojen ollut vauhdikasta ja joskus melkoisen hämmäntävääkin aikuisten maailmasta käsin katsottuna. Olen saanut seurata tätä 30 vuoden työurani aikana eri rooleista. Tutuksi on tullut niin lastensuojelu, yläkoulun erityisopetus kuin järjestökenttä.

Liian usein aikuisten suusta kuulee väitteitä, että nuoret ovat laiskoja, ylimielisiä ja muuten huonosti käyttäytyviä. Koenkin tärkeänä herätellä aikuisia kiinnittämään huomiota siihen, miten nuorista puhutaan ja kuinka heitä kohdataan. Tämä on erityisen tärkeää oireilevien nuorten kohdalla. Pahimmillaan aikuiset omalla toiminnallaan luovat stigmaa, jossa nuorelle ei anneta muuta vaihtoehtoa kuin "olla ongelmanuori".

Puututaan kiusaamiseen

Nykyisessä työssäni Aseman Lapset ry:ssä olemme tehneet vuosia yhteistyötä poliisin kanssa tilanteissa, joissa nuoret oi-rehtivat rikoksilla ja väkivallalla. Koulussa tapahtuva väkivalta on erityisen vakavaa siitä syystä, että koulu on paikka, jonne nuorten on velvollisuus mennä. Oppilailla pitäisi olla rauha op-pia ja opettajilla puolestaan työrauha oman työnsä tekemiseen.

Rikoskomisario **Marko Forss** selvitti Helsingissä kevään 2016 aikana kouluista tulleet rikosilmoitukset. Niitä oli tehty 90 kappaletta, joista seitsemässä epäiltynä oli opettaja ja lopuissa

koulun oppilas. Pääsääntöisesti oppilaat olivat alle 15-vuotiaita ja siten rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolella.

Näiden havaintojen pohjalta kehkeytyi kiusaamiseen puuttuva hanke, jossa yhteistyössä nuorisotutkijoiden ja poliisin kanssa tehdään näkyväksi kiusaamisen problematiikkaa kiusaajan, uhrin, perheen, koulun ja eri ammattikuntien näkökulmasta. Tämän pohjalta kehitetään uusia keinoja erityisesti monimutkaisiin ja pitkittyneisiin kiusaamistapauksiin puuttumiseksi.

Verkostotyöllä eteenpäin

Kokemusten mukaan puuttuminen on vaikeaa, jos aikuinen – oli sitten kyse opettajasta tai vanhemmasta jää yksin haastavien tilanteiden kanssa. Aina kun nuori oirehtii, tulisikin yhteistyötä lisätä koulun, kodin ja muiden toimijoiden kuten nuorisotoimen, lastensuojelun ja järjestöjen kanssa. Hyvällä verkostotyöllä voimme varmistaa tarvittavat resurssit asioiden selvittelyyn ja korjaamiseen.

Lapset ja nuoret taas tarvitsevat kehitystään vastaavan intervention. Liian usein nuorten keskinäisissä konflikteissa tekijät ja uhrin jäävät ilman kestävästi puuttumista. Jos esimerkiksi koulukiusaaminen on jatkunut pitkään, voi uhrin olla vaikea luottaa siihen, että koulun henkilökunta pystyy ratkaisemaan konfliktin. Silloin ulkopuolisella, puolueettomalla aikuisella kuten nuorisotyöntekijällä voi olla tärkeä rooli konfliktin ratkaisemisessa. Toisaalta väkivalta ja kiusaaminen voivat tapah-

Heikki Turkka

tua vapaa-ajalla. Koulutyö kuitenkin kärsii, jos ratkaisematon konflikti seuraa kouluun.

Tarpeeksi varhainen tuki on tärkeää, jotta uhrin pelot ja ajatus kouluun menosta eivät pääse kasvamaan niin suureksi, että tarvitaan psykiatrista tukea ja koulun vaihtamista. Valitettavasti tällaisiakin tapauksia on tullut eteen. Toisaalta tekijät eivät välttämättä ymmärrä tekonsa seurauksia tai voivat itse olla järeänkin tuen tarpeessa. Ilmiön monimuotoisuuteen ja siihen, miten voisimme yhdessä tehdä asiat paremmin, etsimme parhaillaan ratkaisuja.

Heikki Turkka
hankepäällikkö
Aseman Lapset ry

Aseman Lapset ry

Vuonna 1990 perustettu poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton valtakunnallinen nuorisovaltuusto

- Toimintatapaan kuuluu toimintaympäristön aktiivinen havainnointi, ennakkointi ja tarvittaessa nopea reagoiminen nuoria koskettaviin ilmiöihin sekä yhteistyö eri alojen ammattilaisten kanssa
- Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten tervettä kasvua sekä nuorten ja aikuisten luontevaa vuorovaikutusta
- Eri toimintamuotojen avulla kohtaa nuoria heille luontevissa vapaa-ajanympäristöissä muun muassa jalkautumalla julkisiin ja puolijulkisiin tiloihin
- Järjestää nuorille ryhmätoimintaa, jossa harjoitellaan kaveri-, tunne- ja konfliktinratkaisutaitoja
- Kouluttaa lasten ja nuorten parissa toimivia ammattilaisia nuorten kasvua tukevien menetelmien hyödyntämiseen

asemanlapset.fi

Alaikäinen rikoksen uhri asianomistajana rikosprosessissa

On itsestään selvää, että varsinkaan pienet lapset eivät tiedä, mikä on kaltoinkohtelua ja mikä ei. Lapset eivät luonnostaan kasva tietoisuuteen siitä, miten heidän vanhempiansa tulisi huolehtia heidän hyvinvoinnistaan.

Lapset saattavat kuvitella, että kaikissa perheissä tapahtuu samanlaisia asioita. Usein epäily kaltoinkohtelusta nousee esiin lapsen huolestuttavien oireiden johdosta, kuten ikätasoa vastaamattomien puheiden tai poikkeuksellisen käyttäytymisen johdosta.

Harvoin lapsella on selviä mustelmia tai luunmurtumia, joiden johdosta ulkopuolinen heti ymmärtäisi, että jokin on nyt vinossa. Päiväkoti, esikoulu, koulu ja kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat siten aitiopaikalla ja myöskin vastuussa lasten hyvinvoinnista, koska heillä on lastensuojelulain 25 §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus:

"...ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytymisen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä."

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen

Netistä löytyy lomake, mutta ilmoituksen voi tehdä myös suullisesti, hätätapauksissa soittamalla hätäkeskukseen, kuten jos pieni lapsi harhailee yöpaidassa keskellä kaupunkia.

Itse muistan juuri tällaisen tapauksen Tampereelta, joka tapahtui kaupungin ydinkeskustassa. Lapsen yksinhuoltajaäiti oli antanut lapsenvahdille luvan poistua lapsen luota ennen kuin itse oli ehtinyt kostean illan jälkeen kotiin. Lapsi oli herännyt, lähtenyt kerrostaloasunnosta kadulle, jossa ulkopuoliset ravintoloista poistuvat ihmiset olivat kiinnittäneet huomiota vähissä vaatteissa kadulla harhailevaan pikkulapseen. Ohikulkija oli ottanut lapsen syliin. Poliisipartio saapui hätiin ja tapauksen selvittely jatkui poliisilaitoksen yhteydessä toimivassa lastensuojelun sosiaalipäivystyksessä.

Oikeudenkäyntiin asia päättyi siten, että poliisipartio kirjasi asian tutkintaan ja tutkinnanjohtaja haki lapselle edunvalvojan sijaisen käyttämään lapsen puhevaltaa, jota heitteille panosta epäilty yksinhuoltajaäiti ei oikeudenkäynnissä voinut käyttää.

Sekä lainsäädäntö että oikeuskäytäntö ovat muuttuneet ankarampaan suuntaan.

Äiti tuomittiin heitteillepanosta rikoslain 21 luvun 14 §:n nojalla. Kyseessä on virallisen syytteen alainen rikos ja syytteen ajamiseen tuomioistuimessa ei edunvalvojan sijaista tarvita.

Edunvalvojan sijainen tarvitaan ajamaan lapsen puolesta vahingonkorvausvaatimusta loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä, johon asianomistajalla on oikeus jo pelkästään asianomistaja-asemansa johdosta. Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suositusten kohdassa III 7.3 on heitteillepanon rikosuhritte suosituskorvaukseksi määritelty 500–1 500 euroa. Asianajajaliiton suositus on, että mikäli korvaus saadaan perittyä, se talletetaan asianajotoimiston asiakasvaratilille, josta se suoritetaan lapselle hänen täytettyään 18 vuotta.

Kaltoinkohtelujutut ovat lisääntyneet merkittävästi

Asiasta ei tietääkseni ole mitään oikeussosiologista tutkimusta, mutta viimeaikainen oikeuskäytäntö on asianajon näkökulmasta muodostunut sellaiseksi, että poliisi puuttuu lapsen kaltoinkohteluun aktiivisesti, eikä lasten kaltoinkohtelua sivuuteta tai ylenkatsota. Ehkä enemmän kuin julkisuutta saaneet, lasten kuolemaan johtaneet kaltoinkohtelutapaukset, asiantilaan on johtanut useat samaan suuntaan vaikuttaneet käytännön ja lainsäädännön muutokset.

Ensinnäkin rikoslain 21 luvun 5 §:n pahoinpitelyä koskeva säännös kuuluu nykyään seuraavasti:

"Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi."

Kuva: Freestocks.org - Joanna Malinowska

Toiseksi käytännön kokemuksen on, että moni juttu, joka ennen olisi tullut arvioiduksi lievänä pahoinpitelynä terveyden vahingoittamisen vähäisyyden johdosta, johtaa nykyään syyttäjän syytetoimiin pahoinpitelynä ja tuomioistuimen toimesta pahoinpitelynä syyksiluettavaan tuomioon.

Sekä lainsäädäntö että oikeuskäytäntö ovat muuttuneet ankarampaan suuntaan. Tukistamista, luunappeja, ympäri korvia läpsimistä, puhumattakaan Koivuniemen herrasta ei enää suvaita.

Tärkeä muutos tapausten ilmitulon edistämiseksi on lastensuojelulaissa kerrottujen ilmoitusvelvollisten henkilöiden suora ilmoitusvelvollisuus nimenomaan poliisille. Tämä velvollisuus salassapitosäännösten estämättä on,

”...kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslain 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.”

Samaan aikaan näissä rikosepäilyissä on tutkinnanjohtajan velvollisuudeksi tullut edunvalvojan sijaisen määräyksen hankkiminen tuomioistuimesta jo esitutkintaa varten, etenkin jos kyse on perheessä tai toisen vanhemman luona tapahtuneesta kaltoinkohtelu epäilyistä.

Kuka edustaa lasta

Rikosprosessi laajassa mielessä tarkoittaa sekä esitutkintaa että oikeudenkäyntiä aina lopulliseen eli lainvoimaiseen, täytäntöönpanokelpoiseen tuomioon saakka. Oikeudenkäynnit voivat kestää useita vuosia. Alle 15-vuotiaasta lasta edustavat hänen lakimääräiset huoltajansa eli lapsen vanhemmat, ellei lasta ole määrätty toisen vanhemman yksinhuoltoon, jolloin lasta luonnollisesti edustaa hänen ainoa huoltajansa.

Lapsella itsellään ei ole tuomioistuimessa puhevaltaa ennen 15 vuoden ikää. Mikäli lapsen vanhemmat tai toinen heistä on syylliseksi epäilty, on tutkinnanjohtajan eli poliisin velvollisuus hakea tuomioistuimelta edunvalvojan sijaisen määräys asianajajalle tai lupalakimiehelle edustaa lasta tuomioistuimessa, kuten edellä jo on kuvattu.

Asianajon näkökulmasta asia alkaa tyypillisesti siten, että poliisille on saapunut sosiaaliviranomaiselta tutkintapyyntö asiaan ja poliisi pyytää asianajajalta suostumusta edunvalvojan määräämistä koskevaan hakemukseen.

Monelle on yllätys, että huostaanotetun lapsen puhevaltaa tuomioistuimessa käsiteltävässä rikosasiassa käyttävät hänen biologiset vanhempansa, ei sosiaalivirasto, eikä sijaisvanhemmat. Poikkeuksena tietysti, jos biologinen vanhempi on epäilty, kaltoinkohteleva vanhempi. Toki tilanteet ovat moninaisia ja voivat johtaa edunvalvojan sijaisen määräämiseen tuomioistuimessa.

Henkilöön kohdistunut rikos

Lapsen oma puhevalta tuomioistuimessa alkaa siitä, kun lapsi täyttää 15 vuotta ja silloinkin vain sellaisten rikosten asianomistajana, joissa rikos on kohdistunut hänen henkilöönsä. Tällaisia henkilöön kohdistuvia rikoksia ovat kaikki väkivaltarikokset, seksuaalirikokset, kunnian, yksityisyyden ja vapauden loukkaukset. Omaisuusrikoksissa 15 vuotta täyttäneellä ei ole itsellään puhevaltaa, ellei omaisuusrikos kohdistu sellaiseen varallisuuteen, jonka hän on itse hankkinut.

Lapsen kuuleminen pääkäsittelyssä

Alaikäisten lasten kuuleminen toteutetaan pääsääntöisesti lasten haastattelemiseen kouluttautuneen poliisin tutkijan tai lasten oikeuspsykiatrian työryhmän työntekijän haastattelutallenteita katselemalla. Tämä tarkoittaa, että pääkäsittely oikeastaan tapahtuu jo poliisin suorittamassa esitutkinnassa. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että syytetylle varataan tilaisuus esittää kysymyksiä lapselle jo esitutkinnassa. Kysymykset lapselle esittää tällöin tutkija tai työryhmä uusintahaastattelussa.

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus edellyttää näiltä syytetyn mahdollisilta kysymyksiltä samanaikaisuutta. Tämän vuoksi syytetyn kysymysten esittäminen ei saisi ajallisesti venyä. Tulevaisuudessa ehkä Suomessakin omaksutaan tutkinta lastentaloperiaatteen mukaisesti, siten, että tutkija, asianomistajan avustaja, syytetyn avustaja ja mahdollisesti myös syyttäjä siirtyvät peilin taakse seuraamaan, kun lasta haastatellaan. Tällöin oikeudenkäynnin asianosaiset voivat esittää kysymyksensä samassa tilaisuudessa, eikä myöhempiä väitteitä samanaikaisuusvaatimuksen laiminlyönnistä tule. Tällainen lastentaloperiaate on omaksuttu ainakin Islannissa.

Aikaisemmin korkein oikeus oli omaksunut periaatteen, että jos lapsi oli täyttänyt oikeudenkäyntiin mennessä 15 vuotta, oli häntä aina kuultava henkilökohtaisesti pääkäsittelyssä, ellei hän ollut vajaamielinen tai mielenterveydeltään häiriintynyt. Nyt oikeudenkäymiskaareen 17 luvussa on joustavammat säännökset erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan ja siis 15 vuotta täyttäneenkin kuulemisesta videoneuvottelua käyttäen. Myös näkösuojan käyttämisestä koskeva säännös on otettu lakiin.

Oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 a §:ssä on säännökset, miten henkilölle ja siis lapsellekin voidaan määrätä oikeudenkäyntiavustaja seksuaalirikoksessa, läheisväkivaltarikok-

sessä ja terveyteen tai vapauteen kohdistuvassa rikosasiassa. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi asianajaja voidaan määrätä oikeudenkäyntiavustajaksi ja hänen toimistonsa saa palkkion valtion varoista. Syytetty veloitetaan korvaamaan palkkio valtiolle takaisin, jos hänet tuomitaan.

Lopuksi

Lapsen ja nuoren henkilön ollessa rikoksen uhrina keinovalikoima oikeutta hakevalle on laissa ja oikeuskäytännössä kattava varsinkin lapselle, jolla on jo sanat hallussa ja kyky muodostaa ymmärrettäviä lauseita. Kaikkein pienimpien osalta ei lapsen omaa, johdonmukaista ja keskeisiltä osiltaan muuttumatonta kertomusta kaltoinkoittelusta ole saatavissa ennen kuin iän karttuessa.

Vakavimmissa rikoksissa pitkät vanhenemisajat edesauttavat oikeuden saatavuutta vuosienkin päästä. Esimerkiksi törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä vanhenemisaika on 20 vuotta ja perustunnusmerkistön mukaisessa hyväksikäytössä 10 vuotta. Tällöin näyttökysymykset voivat olla hyvin ongelmallisia.

Tällöinkään ei yksittäisen asianajajan tai lakimiehen tehtävä ole tehdä päätöstä siitä, pitääkö asia saattaa poliisiin tutkittavaksi vai ei. Oikeutta asiaansa tavoitteleva asiakas tulee ohjata poliisin puheille ja tarvittaessa auttaa häntä kirjallisen tutkintapyyntön laatimisessa. On poliisin asia tehdä mahdollinen tutkinnan rajoittamispäätös ja syyttäjän asia tehdä syyttämättäjäättämispäätös.

Anne Harsia

asianajaja, Tampere

Anne Harsia

Kirjallisuutta

Päivi Hirvelä: *Rikosprosessi lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa*, 2006

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksia, Vahingonkorvauslain 5 luvun säännösten nojalla kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta sekä kärsimyksestä suoritettavien korvausten määrästä, 3. painos 2014

LASTA-malli lapsen etua turvaamassa

Kuva: freestocks.org - Joanna Malinowska

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoiman LASTA-mallin tarkoituksena on varmistaa viranomaisten välisen tiedon jakaminen ja monialainen yhteistyö kaikissa lapsiin kohdistuvissa rikosepäilyissä. Mallin avulla pyritään turvaamaan lapsen etu sekä varmistamaan, että lapsi ja perhe saavat tukea.

Mallia kehitettiin Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella vuosina 2014-2016. Tavoitteena oli luoda valtakunnallinen lapsiystävällinen yhteistyömalli poliisille, syyttäjälaitokselle, lastensuojelulle sekä somaattiselle ja psykiatriselle sairaanhoidolle tilanteissa, joissa epäillään, että lapsi on joutunut pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Kehittämistä varten perustettiin projektiryhmä paikallisista toimijoista: poliisi, syyttäjä, lastensuojelun asiantuntija, somaattinen lääkäri, psykiatri, psykologi ja juristi. Sairaanhoitopiiri palkkasi hankkeen ajaksi työryhmän: perheterapeutin ja kaksi erikoissosiaalityöntekijää (LASTA-työntekijä/koordinaattori), sihteerin ja asiantuntijalääkärin. Kehittämistyötä koordinoi THL ja sitä tukivat sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö ja sisäministeriö sekä Poliisihallitus ja Valtakunnansyyttäjänvirasto.

Lakimuutos edisti valtakunnallisen mallin hakua

Lakimuutos lapsen kohdistuneen seksuaalirikoksen selvittämisen järjestämisestä tuli voimaan 1.1.2014 (793/2013). Muutos merkitsi, että lapsen kohdistuneet pahoinpitelyrikosten epäilyt selvitetään ja rahoitetaan samalla tavalla kuin lapsen kohdistuneessa seksuaalirikoksen epäilyssä. Rahoitusvastuu siirtyi kunnilta valtiolle.

Hankkeen tavoitteena oli hakea valtakunnallinen toimintamalli sekä fyysinen että seksuaalisen väkivallan epäilyn tutkintaan.

Kokeiluhankkeen perusteella päätettävä malli voisi olla käytössä aikaisintaan vuoden 2017 alusta.

LASTA-hankkeessa on kehitetty tietojenkeruulomake riskinarviointia varten. Lapseen ja hänen perheeseensä liittyviä olennaisia taustatietoja kerätään lomakkeelle, joka koostuu rikosepäilyn perustiedoista sekä terveydenhuollon ja lastensuojelun osioista. Mallissa on kaksi vaihtetta.

Ensin lomakkeelle kerätään poliisin pyynnöstä oleelliset tiedot lapsesta eri viranomaisten tiedoista. Mikäli niissä nousee esiin lastensuojelun kannalta tärkeitä tietoja, lomake liitetään uuteen lastensuojeluilmoitukseen. Tämä tukee poliisin esiselvitystyötä ja esitutkintaa sekä lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Toisessa vaiheessa poliisi tuo valitsemansa tapaukset monialaiseen yhteistyökokoukseen, jossa tehdään yhteinen arvio tilanteesta ja konkreettinen yhteistyösuunnitelma siitä, miten edetään.

Tavoitteena monialaisen työn lisääminen

Hankkeen kehittämä malli täydentää lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen yksiköiden toimintaa, jossa kuullaan poliisin pyynnöstä osaa lapsista ja vanhemmista erityisen vaativissa tilanteissa. Valtaosaa lapsista poliisi kuulee itse – eikä rikostutkinta edes ala kaikissa epäilyissä tapauksissa. LASTA-mallin tarkoituksena on tukea myös näitä lapsia.

Lapsi rikoksen uhrina -opas päivitetty

Oikeusministeriö on päivittänyt Lapsi rikoksen uhrina -oppaan. Oppaassa välitetään tietoa ja neuvoja rikosprosessiin liittyvistä keskeisistä asioista lapsen etu huomioon ottaen. Siinä neuvotaan, miten vanhemman tulee toimia, jos hän huomaa tai epäilee lapsensa joutuneen rikoksen uhriksi. Oppaassa kerrotaan myös, mistä ja miten voi saada apua, tukea ja korvauksia.

Oppaan pohjalta on tehty esite, johon on koottu oppaan keskeiset neuvot ja linkit. Esiteestä on otettu uusi painos, jota oikeusministeriö jakaa muun muassa poliisiasemille sekä lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksiköihin. Esite on tarkoitettu annettavaksi vanhemmalle, jonka lapsen epäillään joutuneen seksuaalirikoksen tai väkivaltarikoksen uhriksi.

Tutustu oppaaseen: <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/lapsirikoksenuhrina.html>

Malli tarjoaa yhden tavan organisoida toiminta niin, että kaikkiin lapsiin kohdistuneisiin epäilyihin suuntaudutaan monialaisesti. Taustatietojen jäsennetty kerääminen varmistaa, ettei terveydenhuollon tai sosiaalityön oleellisia tietoja jää välittymättä poliisille. Tämä selkiyttää ja helpottaa poliisin päätöksentekoa esitutinnan suhteen. Samalla se tekee helpoksi koostaa ja jäsentää lapsen ja perheen tietoja lastensuojelun tarpeen arviointia varten. Oleellista on, että tiedot saadaan poliisille ja sosiaalihuoltoon nopeasti.

LASTA-mallissa ei ehdoteta uutta tuen tai hoitamisen rakennetta vaan se toimii yhteistyön jäsentäjänä. Luonnolliset avun tarjoajat sosiaalihuollossa ja terveydenhuollossa sekä kolmannella sektorilla tai seurakunnissa toimivat avun varsinaisina toteuttajina. Jotta malli voisi jatkossa toimia, on näille toimijoille annettava huomattavasti nykyistä enemmän koulutusta ja tukea.

Lapsen arvostava ja tukeva kohtaaminen

LASTA-malli vaatii edelleen kehittämistä ja alueille soveltamista. Tärkeintä on, että lapsi saa arvostavan ja tukevan kohtauksen aina kun herää epäily pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tämä ei riipu lapsen iästä: yhtälailla 3-vuotias lapsi kuin 17-vuotias nuori tarvitsee asiantuntevaa kuuliijaa, lapsiystävällistä kuulemisen ympäristöä sekä tarpeenmukaista kriisiapua tai hoitoa.

Tulevaisuudessa tulee varmistaa lapsen ja perheen kannattelu läpi viranomaisprosessien. Tämä koskee niin poliisin esitutkintaa kuin esimerkiksi palvelutarpeen arviointia ja sen osana lastensuojelutarpeen selvitystä sekä mahdollista kriisiapua. Kannattelu ei ole hoitoa vaan lapsen kokonaistilanteen ymmärtämistä samalla kun ammattilainen toteuttaa omaa perustehtäväänsä.

Lapsen ja perheen tarpeenmukainen tuki ja hoito mahdollisen rikostutkintaprosessin aikana ja jälkeen tulee arvioida ammattitaitoisesti ja monialaisesti. Kriisiapua voimakkaisiin stressireaktioihin tulee antaa pian tapahtuman jälkeen ja se vaatii pätevän kriisityöntekijän. Kriisiapua tulee voida tarjota lähellä lasta tai perhettä, eli tarpeen mukaan myös perhekeskuksissa.

Osa tuesta voi olla matalan kynnyksen sosiaali- tai terveyspalveluita, jolloin niiden on luontaista toimia läheisessä yhteistyössä varhaiskasvatuksen, koulun tai oppilaitoksen kanssa. Tämä lisäisi traumatietoisuutta myös näissä kasvuympäristöissä. Osa voi olla järjestöjen antamaa erikoistunutta tukea esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen tai ensi- ja turvakotien tarjoamana, osa erityispalveluissa ja vaativissa palveluissa tarjottavaa traumateapeutista hoitoa.

LASTA-hankkeen loppuraportti valmistuu keväällä 2017. LASTA-mallin kehittäminen jatkuu osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) alueellisina kokeiluina 2017–2018 Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa.

Minna Sinkkonen
kehittämispäällikkö
THL

Lisätietoa: www.thl.fi

Rikosuhrin oikeus- psykologinen valmistelu oikeudenkäyntiin

Kuva: lifeofpix.com - Vio

Rikosuhri tulisi aina valmistella oikeudenkäyntiin. Erityisen tärkeätä valmistelu on tapauksissa, joissa on kyse sanaa vastaan -tilanteesta. Ilman valmistelua rikosuhriin mahdollinen jännittäminen ja ahdistuneisuus kuulemistilanteessa voi vaikuttaa kertomuksen johdonmukaisuuteen, yksityiskohtien runsauteen ja muihin sellaisiin seikkoihin, joita usein pidetään oikeudessa näyttönä kertomuksen uskottavuudesta.

Suomessa on viime vuosina kehitetty ulkomaiseen tutkimuskirjallisuuteen perustuvaa oikeuspsykologista Cope for Court -valmistelumenetelmää oikeuteen kuuluttavaksi meneville henkilöille. Menetelmä tuo oman lisäarvonsa vapaaehtoisten rikosuhrien tukihenkilöiden ja lakimiesten jo työssään tekemään valmistelutyöhön. Menetelmänä oikeuspsykologinen valmistelu käsittää kolme osa-aluetta:

Rikosuhrin onnistunut valmistelu tuottaa tietoa kuulemistilanteesta, vähentää jännitystä, kehittää viestintätaitoja ja lisää luottamusta.

1. Kuultavan oikeusedukaatio on koulutuksellinen ja psykoterapeuttinen työskentelytapa, joka lisää henkilön ymmärrystä oikeusprosessista ja hänen roolista siinä, sekä erityisesti edesauttaa henkilöä kohtaamaan ja käsittelemään kuulemistilanteen hänessä herättämiä tunteita ja ajatuksia. Tavoitteena on tarjota mahdollisimman hyvät edellytykset henkilön hyvälle kuulemiselle, lisätä hänen itsetuottamustaan kuultavana sekä tarjota keinoja kuulemisen mahdollisesti herättämien kielteisten tunteiden hallintaan. Työskentelyssä voidaan hyödyntää erilaisia mielikuva- ja rentoutumisharjoituksia sekä haitallisten muistojen käsittelyä helpottavaa EMDR-menetelmää.

2. Oikeudellisen avustajan oikeusedukaatiossa puolestaan lisätään rikosuhriin oikeudellisen avustajan ymmärrystä rikosuhriin psykologisista vahvuuksista ja mahdollisista heikkouksista oikeudessa kuulemisen osalta. Tämä kattaa muun muassa kuultavan henkilön vuorovaikutustyylin ja viestintätaitojen arvioimisen, mahdollisen traumatisoitumisen arvioimisen sekä oikeudellisen avustajan informoimisen siitä, millaisia odotuksia ja tunteita kuuleminen on rikosuhriin ennalta herättänyt.

3. Rikosuhriin ja oikeudellisen avustajan vuorovaikutussuhteen ja kuulemiskäytännön analysointi on valmistelun

kolmas osa-alue, ja se kattaa neuvonan-
non henkilöiden puheviestintätaidoissa
ja vuorovaikutusosaamisessa. Tavoitteena
on mahdollisimman sujuvan ja ymmärret-
tävän viestintäsuhteen luominen henki-
löiden välille.

Oikeuden istunnolla voi olla lisätraumatisoiva vaikutus

Oikeuspsykologisen valmistelun taustalla
on ajatus siitä, ettei oikeuteen kuultavak-
si menevän henkilön tulisi kärsiä siitä,
ettei hän ymmärrä mitä oikeudenkäynnissä
tapahtuu tai hän ei ole valmistautunut
esimerkiksi rikoksesta syytetyn oikeudel-
lisen avustajan kuulemiseen. Kuulemi-
nen ei saisi aiheuttaa hänessä huomatta-
vaa psykologista stressiä ja ahdistusta.

Huomattava osa raiskausrikoksen uh-
reista pelkää oikeudenkäyntiä. Lisätrau-
matisoitumisen ennalta-ehkäisemiseksi
rikosuhri tulee valmistella erityisesti ri-
koksesta syytetyn oikeudellisen avustajan
kuulemiselle. Ei ole poikkeuksellista että
syytetyn avustaja kuulemisen yhteydessä
kyseenalaistaa rikosuhriin muistin toimin-
taa, syyttää tätä valehtelemisesta, kes-
keyttää tämän puheen, hyökkää verbaali-
sesti hänen kimppuunsa tai laittaa sanoja
tämän suuhun. Tällainen käyttäytyminen
on omiaan syventämään rikosuhriin
kokemusta itsenäisyyden ja kontrollin
menetyksestä.

Valmistelun hyödyt

Oikeuspsykologinen valmistelu ajaa kaik-
kien istunnossa läsnä olevien henkilöiden
etua. Rikosuhriin näkökulmasta onnis-
tunut valmistelu tuottaa hänelle tietoa
kuulemistilanteesta, vähentää hänen
kokemaa ennakkojännitystä ja ahdistus-
ta, kehittää hänen viestintätaitoja, lisää
hänen luottamustaan siihen, että oikeu-
dellinen avustaja kokee tärkeäksi hänen
kuulemisen, ja vähentää lisätraumatisoi-
tumisen riskiä.

Ulkomainen tutkimus raiskausrikoksen
uhreista osoitti, että valmistelu vähensi
merkittävästi heidän ennakkoon kokemaa
ahdistusta ja edesauttoi sitä, että he ei-
vät kokeneet oikeusprosessia kielteisellä
tavalla tai suhtautuneet oikeuslaitokseen
vihaisesti, pelokkaasti tai turhautuneesti.
Rikosuhriin oikeudellinen avustaja hyötyy
valmistelusta, koska valmistelun on to-
dettu lisäävän kuultavan henkilön itsevar-
muutta sekä kertomuksen uskottavuutta.
Kertomuksen sisällön osalta valmistelun
on myös todistajilla todettu lisäävän sen
laajuutta ja vähentävän kertomuksessa
esiintyvien virheiden määrää, enkä näe

syytä olettaa, etteikö näin olisi myös riko-
suhrien osalta.

Oikeudenkäynnin toteutumisen ja tuo-
mioistuimen näkökulmasta se, että kuul-
tavan henkilön viestinnälliset taidot ovat
kuulemistilanteessa parhaat mahdolliset
(eivätkä niitä rajoita esimerkiksi pelon
tuntemukset), on pelkästään myönteinen
seikka, koska samalla se lisää kertomus-
ten informaatioarvoa ja kohottaa todistus-
ten laatua.

Käytännön kokemuksia menetel- män käytöstä

Menetelmää on toistaiseksi toimestani
käytetty viime vuosina sekä toimistomme
omissa että muiden lakitoimistojen hoi-
tamissa tapauksissa käsittäen asianomis-
tajia pahoinpitelyrikoksissa, raiskausri-
koksissa, työrikoksissa ja psyykkisesti
raskaiksi koetuissa siviiliasioissa. Osassa
tapauksia olen tavannut rikosuhria yhdes-
sä hänen oikeudellisen avustajansa kans-
sa ja osassa olen konsultoinut osapuolia
erikseen.

Käytännössä oikeuspsykologinen val-
mistelu edellyttää tapauksesta riippuen
yleensä noin 60–90 minuuttia kestävän
työskentelyn rikosuhriin kanssa ja noin 30
minuutin työskentelyn hänen asiaa hoita-
van lakimiehen kanssa. Työskentelyn kes-
kiössä on oikeuden istunto ja erityisesti
siinä tapahtuva rikosuhriin kuuleminen.
Haittavaikutuksia menetelmällä ei ole to-
dettu olevan.

Valmistelusta aiheutuneista kuluista
(yleensä 140–300 euroa) rikosuhrit ovat
hoitamissani tapauksissa saaneet korva-
uksen silloin kun vastaaja on tuomittu
vahingonkorvauksiin.

Lopuksi

Kuultavan oikeuspsykologisen valmiste-
lun yhteydessä nousee esiin toisinaan ky-
symys siitä, missä määrin rikosten uhreja
voidaan auttaa tai hoitaa ennen oikeu-
denkäyntiä niin, ettei se vaikuta kieltei-
sellä tavalla heidän esiintymiseensä oi-
keudessa. Kysymys pohjautuu ajatukseen
siitä, että rikosuhri on oikeudessa sitä
uskottavampi, mitä tunteikkaammin hän
siellä esiintyy.

Todellisuudessa oikeuslaitoksen tuoma-
reilla tehdyt kyselytutkimukset eivät tue
tällaista oletusta. Nähdäkseni asianmu-
kaista ei ole manipuloida rikosuhriin tun-
teikkuutta ja siksi jättää auttamatta tai
valmistelematta häntä, mikäli pyrkimyks-
ensä on lisätä rikosuhriin kertomuksen us-
kottavuutta oikeudessa. Myöskään tervey-

denhoidon etiikan näkökulmasta katsoen
tämä ei voi olla hyväksyttävää.

Oikeuspsykologinen valmistelu ja sen
vaikutukset huomioiden rikosuhriin kan-
nattaa kuitenkin kertoa oikeudessa, että
hän on saanut esimerkiksi jännittämiseen
ja ahdistuneisuuteen liittyviin oireisiinsa
apua. Tärkeää on kuvata rikoksen aihe-
uttamia vaikutuksia ja mahdollisia psyyk-
kisiä oireita siten, kuin ne ilmenivät vä-
littömästi rikoksen jälkeen, ennen avun
saamista.

Helinä Häkkänen-Nyholm

*Kirjoittaja on oikeus- ja kriminaalipsykologian
dosentti ja psykoterapeutti, joka työskentelee eri-
tyisasiantuntijana psykologi- ja lakiasiantointimisto
PsyJuridicassa.*

*Oikeuspsykologisesta valmistelemisesta laajem-
min: [psyjuridica.com/oikeuspsykologinen-valmis-
teleminen/](http://psyjuridica.com/oikeuspsykologinen-valmis-
teleminen/)*

Kirjallisuus

Boccacini, M., T., Gordon, T., & Brodsky, S. L.
(2005). Witness preparation training with real
and simulated criminal defendants. *Behavioral
Sciences and the Law* 23(5), 659-687.
Ellison, E. (2007). Witness preparation and the
prosecution of rape. *Legal Studies* 27(2), 171–
187.
Häkkänen-Nyholm, H. (2017). Kuultavan oikeus-
psykologinen valmistelu oikeudenkäyntiin tai vä-
limiesmenettelyyn. *Defensor Legis* 1, 118-131.
Kebbell, M. R., O'Kelly, C. M. E., & Gilchrist, E.
L. (2007). Rape victims' experiences of giving
evidence in English courts: A survey. *Psychiatry,
Psychology and Law* 14(1), 111-119.
Konradi A. (2010). Creating victim-centered
criminal justice practices for rape prosecution.
Teoksessa Peyrot, M. & Lee Burns, S. (Toim.)
*New approaches to social problems treatment:
Research in social problems and public policy*
17 (s. 43-76). Bingley, England: Emerald Group.
Raijas, R. (2001). Raiskaustrauman vaikutus oi-
keusjärjestelmässä toimimiseen. *Oikeus*, 30(3),
357-365,
Wheatcroft, J. M., & Ellison, L. (2012). Evidence
in court: Witness preparation and cross-examina-
tion style effects on adult witness accuracy. *Be-
havioral Sciences and the Law* 30(6), 821-840.

Katriina Bildjuschkin, Leena Laitinen, Suvi Nipuli ja Leena Malmi, kuva: Aaro Mäkelä

Uusi tukikeskus auttaa seksuaaliväkivallan uhreja

Suomen ensimmäinen seksuaaliväkivaltaa kokeneiden Seri-tukikeskus aloittaa toimintansa Naistenklinikalla Helsingissä keväällä 2017. Tukikeskus on akuuttivaiheen palvelu. Siellä on valmius kerätä uhrilta oikeuslääketieteelliset näytteet, tarjota lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa, antaa psykososiaalista tukea sekä varmistaa asiakkaan tarvitsema jatkotuki ja -hoito sekä neuvonta.

Naistenklinikalla toimiva Seri-tukikeskus on valtakunnallinen pilotti. Tavoitteena on saada tukikeskukset myöhemmin myös muille alueille.

Tukikeskus palvelee yli 16-vuotiaita seksuaaliväkivallan uhreja. Tätä nuorempien hoito on edelleen pediatrien vastuulla, mutta tukikeskuksen kanssa tehdään yhteistyötä. Alaikäisistä uhreista ilmoitetaan aina lain mukaan lastensuojeluun ja poliisille. Yli 18-vuotiaita kannustetaan ilmoittamaan väkivallasta poliisille, mutta rikosilmoituksen tekeminen ei ole edellytys palvelujen saamiselle.

Riippumatta siitä onko asiakas yhteydessä poliisiin, uhrille tarjotaan suullisesti ja

kirjallisesti oikeudellista neuvontaa yhteistyössä Rikosuhripäivystyksen kanssa.

Seksuaaliväkivalta aiheuttaa häpeää ja syyllisyyttä

Seksuaaliväkivalta on teko, joka aiheuttaa uhrille häpeää ja syyllisyyttä sekä traumatisoi usein syvästi. Väkivalta loukkaa ihmisen koskemattomuutta ja rikkoo kokemusta omasta turvallisuudentunteesta.

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmistä ja siksi siihen kohdistuva väkivalta vaikuttaa usein yksilön identiteettiin, minäkuvaan ja kokemukseen omasta kehosta. Se voi myös muokata käsitystä toisista ihmisistä ja vaikuttaa kielteisesti uhrin hyvinvointiin ja erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyteen. Seksuaaliväkivalta voi aiheuttaa sekä psyykkisiä, sosiaalisia että fyysisiä seurauksia. Tukikeskuksessa ymmärretään seksuaaliväkivaltaa koke-

neen asiakkaan erityisen tuen tarpeet ja häntä tuetaan kokonaisvaltaisesti toipumisessa.

Traumaattisen tapahtuman jälkeen uhrilla ei välttämättä ole voimavaroja järjestää itselleen tarvittavaa tukea ja huolehtia esimerkiksi jatkohoitoon hakeutumisesta. Tukeminen akuuttivaiheessa ja ensikontaktit ammattilaisten kanssa ovat toipumisen alkamisen kannalta keskeisiä.

Seri-tukikeskuksessa jatkohoidosta vastaavat psykologi ja sosiaalityöntekijä sekä jatkohoitoa koordinoiva kättilö-koordinaattori. Tavoitteena on luoda yksikkö, jossa seksuaaliväkivaltaa kokenut saa yksilöllisesti tarvitsemiaan palveluja ja neuvontaa.

Jatkohoidolla ja -seurannalla varmistetaan, että ne asiakkaat, jotka tarvitsevat enemmän tukea voivat sitä myös oikea-

Tavoitteena on luoda yksikkö, jossa seksuaaliväkivaltaa kokenut saa yksilöllisesti tarvitsemiaan palveluja ja neuvontaa.

aikaisesti saada. Tavoitteena on myös vähentää raiskauksen psyykkisiä jälkiseurauksia uhrille ja tunnistaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevat asiakkaat, jotta heitä voidaan auttaa ja pienentää riskiä joutua uudelleen väkivallan uhriksi.

Uhrin oikeusturvan varmistamisen kannalta on tärkeää, että vaikka uhri ei heti akuuttivaiheessa tekisi raiskauksesta ilmoitusta poliisille, hänen vammat silti tutkitaan ja kirjataan huolellisesti. Oikeuslääketieteellinen näytteenotto suoritetaan uhrin suostumuksella mahdollisimman pian. Varalle otetut näytteet säilytetään Tukikeskuksessa asianmukaisesti. Uhrilla on mahdollisuus harkita rikosilmoituksen tekoa akuuttivaiheen jälkeen ja jos hän siihen päätyy, hänellä on myös tosiasiallinen mahdollisuus saada rikoksen tehnyt henkilö rikosoikeudelliseen vastuuseen teostaan.

Tukikeskus on kynnyksetön palvelu

Asiakkaan näkökulmasta tukikeskus on kynnyksetön palvelu, eli sinne voi hakeutua yksin tai saattajan kanssa, ilman poliisia tai poliisin kanssa. Ammattilaisilta seksuaaliväkivallan uhrin auttaminen vaatii erityisosaamista, jota on vaikea ylläpitää mikäli asiakkaita kohtaa harvoin. Hoidon keskittäminen mahdollistaa osamisen ja ammattitaidon kertymisen.

Tukikeskuksen sisällä tehdään moniammatillista yhteistyötä ammattilaisten kesken, mutta yhtä tärkeitä ovat myös kumppanit tukikeskuksen ulkopuolella. Pidempiaikaisesta jatkohoidosta ja -tuesta vastaavat tahot, kuten uhrin oman kunnan päihde- ja mielenterveyspalvelut, oikeudellista neuvontaa ja tukea tarjoava Rikosuhripäivystys ja seksuaaliväkivaltaan erikoistuneet kolmannen sektorin toimijat, kuten Raiskauskriisikeskus Tukinainen ry ja Kalliola Setlementin Tyttöjen Talot ja Poikien Talot.

Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, jotka velvoittavat seksuaaliväkivallan uhrien suojeluun, auttamiseen, sensitiiviseen kohteluun sekä ohjaamaan uhri tarpeen mukaisesti tukipalveluihin. Seri-tukikeskusten perustaminen on osa Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa.

projektikoordinaattori **Suvi Nipuli**, THL asiantuntija **Katriina Bildjuschkin**, THL osastonlääkäri **Leena Laitinen**, HYKS Naistentaudit ja synnytykset
kättilö **Leena Malmi**, HYKS Naistentaudit ja synnytykset

Uhrin asema laajentuvassa sakkomenettelyssä

Sakkomenettelyä halutaan laajentaa. RIKU-lehti selvitti minkälaisiin rikokseen se laajenisi ja mikä merkitys laajentamisella on rikoksen uhrin kannalta.

Sakkomenettely on uusi nopeutettu menettely sakon ja rikesakon määräämisestä. Se astui voimaan viime vuonna joulukuun alussa. Käytännössä sakkomenettely toimii siten, että poliisi voi tehdä lopullisen päätöksen rangaistuksesta jo tapahtumapaikalla eikä asia etene syytäjälle. Poliisin päätösvalta on rajattu liikennerikoksiin ja näpistykseen, ja poliisi voi antaa korkeintaan 20 päiväsakon rangaistuksen. Poliisin antama sakko on riippuvainen tekijän suostumuksesta.

Tällä hetkellä sakkomenettelyn käyttö on rajattu rikoksiin, joista ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Sakkomenettelyä sovelletaan yleisimmin lieviin liikennerikoksiin.

Vaikka järjestelmä on ollut voimassa vasta vähän aikaa, on sakkomenettelyä kaavailtu laajennettavaksi. Perusteluksi on esitetty, että tuomioistuimet ratkaisevat nykyisin runsaasti selviä ja yksinkertaisia sakkoasioita, mikä sitoo tarpeettomasti niiden resursseja. Asianosaisten kannalta asian käsittely kestää usein turhan pitkään.

Valmistelutyöryhmän hallituksen esityksen muotoon laadittu mietintö "Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen" valmistui joulukuussa. Esitys on ollut lausuntokierroksella ja kevään aikana tehdään linjaukset jatkovalmistelusta. Tarkoituksena on laajentaa sakkomenettelyn käyttö rikoksiin, joista ankarin säädetty rangaistus on 1,5 vuotta sekä joihinkin rikoksiin, joissa maksimirangaistus on kaksi vuotta. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisi lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin. Lisäksi käsiteltävän asian tulisi olla yksinkertai-

nen ja selvä sekä näytön että oikeudellisen arvion kannalta.

Mitkä rikokset?

Alla on luettelo niistä rikoksista, joita laajentaminen koskisi, ja joista annetaan enemmän kuin hyvin vähäinen määrä tuomioita.

- Maksimirangaistus 1 vuotta vankeutta: lähestymiskiellon rikkominen, vangin karkaaminen, valtionrajarikos, sukupuoliseellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, salakatselu, luvaton käyttö, peräton vaarailmoitus, vahingonteko, henkilörekisteririkos, vaarallisen esineen hallussapito, lääkerikos ja työturvallisuusrikos.

- Maksimirangaistus 1,5 vuotta vankeutta: varkaus, moottorikulkuneuvon käyttö-varkaus, kavallus, kätkemisrikos, laitton tuontitavaraan ryhtyminen ja tulliselvitysrikos.

- Maksimirangaistus 2 vuotta vankeutta (koskisi vain erikseen nimettyjä rikoksia): törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, väärennys, vesiliikennejuopumus, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen, ampuma-aserikos, maksuvälinepetos, petos, dopingrikos, salakuljetus.

Ehtoja menettelyyn ottamiselle

Luetelluissa rikoksissa on useita sellaisia, joissa rikoksen uhrilla voi olla merkittävä intressi asian perusteelliselle käsittelylle ja vahingonkorvauksille. Herää kysymys, miten uhri voi varmistaa oman oikeusturvansa, jos asia käsitellään summaarisesti ilman kunnan oikeudenkäyntiä.

Esitykseen on erikseen arvioitu joidenkin rikostyyppien kohdalla, minkälaisissa tilanteissa sakkomenettely tulisi kyseenä. Esimerkiksi sukupuoliseellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon osalta todetaan, että käytännössä näitä tapauksia ei tulisi ratkaista sakkomenettelyssä mm. seuraamusta koskevaan harkintaan liittyvistä syistä.

Lähestymiskiellon rikkomisesta on kirjoitettu, että näytöllisesti ja oikeudellisesti selviä voivat olla erityisesti teksti- ja kuva- viestein tapahtuneet yhteydenotot, jolloin yhteydenoton luonne on helposti arvioitavissa. Suullisten yhteydenottojen tarkoitus vaatii yleensä enemmän selvittelyä.

Vahingonteon ja petoksen osalta todetaan, että sakkomenettelyssä voitaisiin ratkaista vain sellaiset tapaukset, joissa asianomistaja ei halua esittää korvausvaatimuksia. Varkauksien osalta lähtökohtana olisi, ettei asianomistajalle ole syntynyt korvattavaa vahinkoa. Myös kavalluksen osalta tilanteen tulisi olla sellainen, että omaisuus on saatu kokonaisuudessaan ja vahingoittumattomana takaisin.

Rikoksen uhrin asema

Työryhmän puheenjohtaja, lainsäädäntöneuvos **Ville Hinkkanen** oikeusministeriöstä antoi vastauksia siihen, miten asianomistajan asema on ehdotuksessa turvattu. Hän toteaa, että laajentaminen ei lähtökohtaisesti heikennä asianomistajan asemaa, vaan lisää asianomistajan mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, missä prosessissa hänen asiansa käsitellään. Myös uhridirektiivin vaatimukset täyttyvät.

– Sakkomenettelyn käyttö edellyttäisi jatkossakin asianomistajan suostumusta, ja asianomistajalla on aina oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos asianomistajalla on korvausvaatimuksia, ei suostumusta tavallisesti anneta, Hinkkanen kertoo.

Nykyisen sakkomenettelyä koskevan lain mukaan suostumuksen tiedustelemisen yhteydessä asianomistajalle on selostettava suostumuksen merkitys. Suostumuksen vastaanottavan virkamiehen on lisäksi pyrittävä varmistamaan, että asianomistaja ymmärtää suostumuksensa merkityksen ennen sen antamista. Lain esitöiden mukaan asiaa ei pidä käsitellä summaarisessa menettelyssä, jos suostumuksen antamisen yhteydessä syntyy epäily siitä, ettei suostumus ole pätevä.

Ville Hinkkanen huomauttaa, että laajentamisen yhteydessä menettelyn piiriin siirtyviä asioita ei ratkaistaisi poliisi heti tapahtumapaikalla, vaan syyttäjä määräisi sakon myöhemmin rangaistusmääräyksellä.

– Tämä tarkoittaa, että asianomistaja voi harkita asiaa vielä myöhemmin ja tarvittaessa peruuttaa antamansa suostumuksen. Tällöin asia siirtyy tavalliseen esitutkintaan ja syyteharkintaan. Peruuttamiselle ei tarvitse esittää mitään perusteluita.

Olennaista on siis se, että rikoksen uhrille on huolellisesti kerrottava, mitä sakkomenettely tarkoittaa ja missä vaiheessa asianomistajan tulee ymmärtää esittää korvausvaatimuksensa ja vaatimus asian perusteelliselle käsittelylle tuomioistuimessa. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia poliisille, kun tiedämme että uhrin voi usein olla vaikea heti tapahtuneen rikoksen jälkeen ymmärtää kaikkea hänelle kerrottua tietoa.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
RIKU

Hur påverkas vi av en hotfull händelse?

Frozen fright handlar om hur människan kan reagera när man utsätts för hot. Det är en normal överlevnadsreflex hos oss alla. Hjärnan upptäcker fara och nervsystemet reagerar genom att automatiskt skicka kemiska signaler till kroppen som innebär att kroppen blir paralyserad och man gör inget motstånd. Pulsen minskar, blodtrycket sjunker och man kan inte röra sig eller ropa på hjälp. Kroppen går i överlevnadsläge och gör så att alla funktioner i kroppen fokuserar på överlevnad.

Det sker blixtnabbt och automatiskt och kan inte påverkas kognitivt. Militären har förstått att rädsla förlamar och tränar därför soldater i olika stridsituationer, så att de skall vara väl förberedda och kunna agera ute på fältet när rädslan slår till. Men vanliga människor har inte tränats i detta.

Frysreaktion och våldtäkt

På akutmottagningen för våldtagna vid Södersjukhuset och Karolinska Institutet har läkaren **Anna Tiisonen Möller** (2015) gjort en avhandling: *Consequences of rape: injuries, posttraumatic stress and neuroendocrinological changes*. Som en del av avhandlingen gjordes studien "Tonic immobility during rape" och man intervjuade 298 patienter som blivit våldtagna. Enligt studien uppvisade hela 70 % denna frysreaktion - de paralyserades och blev oförmögna att göra motstånd när de utsattes för sexuellt våld.

Tyvärr är inte lagstiftningen helt anpassad efter hur en våldtäktsutsatt kan reagera i dylika situationer. I Sverige har den kända brottsofferadvokaten **Elisabeth Massi Fritz** synts i olika medier där hon kämpar för de utsatta i samhället. Hon jobbar med att förändra de starkt inrotade föreställningar som ännu förekommer i samhället kring våldtäkt.

Det finns en föreställning i samhället om att man ska göra motstånd, skrika och sparka om man blir utsatt för hot. Hon berättar om frozen fright reflexen och varför våldtäktsoffer inte har gjort motstånd.

Förmedla vidare

Den här kunskapen är extremt viktig att förmedla vidare till alla de som i sitt arbete möter på våldtäktsoffer. Fortfarande kan våldtäktsoffer få höra frågor som varför gjorde du inte mera motstånd, varför skrek du inte, varför bet du inte honom, kanske du trots allt ville det själv osv. Alltför ofta fokuserar man ännu på offrets kläder och beteende men det skall räcka med ett enkelt nej.

Våldtäktsoffer skall inte behöva svara på frågor om sin klädsel, sexuella preferenser eller historia. Ingen ska behöva utså till frågor som är kränkande eller försöker skuldbelägga offret. Många offer känner stor skam och skuld till det som hänt och skall inte behöva genomgå en rättegång som i värsta fall leder till ett nytt trauma. Större vikt bör läggas vid gärningsmannens beteende och ansvar.

Nina Jansson

Handledare
RIKUs serviceställe i Vasanejden

Henkirikos ei unohdu koskaan, mutta tapahtuneen kanssa voi oppia elämään

Henkirikos mullistaa uhrin omaisten ja läheisten elämän täysin. "Kuolema henkirikoksen vuoksi ei ole tyypillinen tapa menehtyä. Se on yllättävä, luonnoton ja ruma. Lisäksi uhrin omainen joutuu osalliseksi rikos- ja oikeusprosessiin. Poliisilaitoksella asioiminen on pelottavaa ja hämmäntävää, kun tilanteeseen joutuu henkirikosjutun asianomistajana." Näin sanoo toimittaja Elina Välimäki, jonka tietokirja Ei unohdu koskaan – Henkirikoksen jäljet ilmestyi 28.3.

Välimäen teoksessa äänen saavat henkirikoksessa perheenjäsenensä menettäneet ihmiset. Omaisten kertomuksista kuvastuu, ettei henkirikos unohdu koskaan. Silti heidän on mahdollista jatkaa elämäänsä eteenpäin. Tähän tarvitaan kuitenkin apua. Esimerkiksi vertaistuen merkitys on huomattava. Vertaiset tukevat toisiaan, kulkevat rinnalla, jakavat, antavat ja saavat.

Kirjan on julkaissut PS-kustannus.

Yhteisvastuukeräys vahvistaa ihmiskaupan torjuntaa Suomessa

Vuoden 2017 Yhteisvastuukeräys on käynnissä ja kotimaan kohteena on Monika-Naiset liiton, Pakolaisneuvonnan, Pro-tukipisteen ja Rikosuhripäivystyksen Harmaan eri sävyt -hanke, joka käynnistyy vuoden 2018 alussa.

Tarkoituksena on tehostaa järjestöjen ihmiskaupan vastaista työtä tavoittamalla, tunnistamalla ja tukemalla virallisten tukijärjestelmien ulkopuolelle putoavia ihmiskaupan tai ihmiskaupan kaltaisten rikosten uhreja.

Jo viime vuoden marraskuusta saakka neljän hankkeessa mukana olevan järjestön ihmiskauppa-asiantuntijat ovatkin kiertäneet ympäri Suomea kouluttamassa seurakuntia ja muita kiinnostuneita tahoja siitä, mitä ihmiskauppa on, miten uhrin voi saada apua ja siitä, mitä Yhteisvastuukeräyksen tuotoilla tehdään. Itse olen ehtinyt osallistua 17 tilaisuuteen eri puolilla Suomea.

Kaikki ovat samaa mieltä siitä, että koulutukset ja niissä heränneet keskustelut ovat olleet antoisia. Usein saatu tieto oli seurakuntalaisille yllättävää.

– Monet eivät tienneet, että ihmiskauppaa tapahtuu myös Suomessa ja uhreina voi olla myös suomalaisia, kertoo Pro-tukipisteen ihmiskaupan vastaisen työn erityisasiantuntija **Essi Thesslund**.

– Myös se, että tekijät voivat olla suomalaisia tuli monille yllätyksenä, täydentää Pakolaisneuvonnan lakimies **Anna Smal-
lenburg**.

*Essi Thesslund, Pia Marttila, Natalie Gerbert ja Anna Smal-
lenburg.*

Kuva: StockSnap - Thomas Vanhaecht

Ihmiskaupassa rajoitetaan ihmisen vapautta

Oma kokemukseni näistä tilaisuuksista on, että monille tuli yllätyksenä, että ihmiskauppa ei ole ainoastaan pakkoprostitutiota, vaan että se voi olla myös esimerkiksi pakottamista työs-kentelyyn orjuuden kaltaisissa olosuhteissa, pakkoavioliittoja tai rikolliseen toimintaan pakottamista. Ihmiskauppa sanana herättää helposti mielikuvan, että ihminen konkreettisesti myydään henkilöltä toiselle, vaikka kyseessä on enemmänkin ihmisen painostaminen tai kiristäminen epäinhimillisiin olo-suhteisiin sekä hänen vapautensa rajoittaminen.

Koulutuksissa puhuttiin myös paljon siitä, mitä Yhteisvastuu-keräyksen tuotoilla tehdään.

– Järjestöt auttavat jo nyt ihmiskaupan uhreja ja tarjoavat heil-le matalan kynnyksen palveluita. Henkilöstöresurssimme eivät kuitenkaan tällä hetkellä riitä ja yhteisvastuuvaroilla voimme tarjota parempia palveluita, tehokkaampaa tunnistamista sekä lisää koulutuksia. Myös perustettava kriisirahasto sekä mah-dollisuus kriisimajoittamiseen tulevat ehdottomasti tarpeen, sanoo Monika-naiset liiton voimavarakeskuksen johtaja **Natalie Gerbert**.

Ihmiskauppa sanana herättää mielikuvan, että ihminen konkreettisesti myydään henkilöltä toiselle.

Keräyksen avulla kokeillaan uusia työmuotoja

Yhteisvastuuvaroilla on myös tarkoitus kokeilla ja kehittää uu-sia etsivän työn muotoja.

– Etsivä työ ei ole suoranaista ihmiskaupan uhrien etsimistä, vaan se tarkoittaa sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä juridisen neuvonnan viemistä potentiaalisten uhrien luokse, tarkoittaa Essi Thesslund.

Pro-tukipisteellä on pitkä kokemus etsivästä työstä, joka luo yhteyden haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin. Kun yhteys

Kyllähän työssä näkee raskaita tilanteita, mutta itse olemme tämän ammatin valinneet, ja se on myös palkitsevaa

on olemassa, henkilöt hakevat helpommin apua tutulta järjestöltä, jos he itse tai joku heidän tuttavistaan joutuu ongelmiin.

Koulutuksissa kyseltiin myös järjestöjen ja viranomaisten, etenkin poliisin kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Niissä mietittiin työntekijöiden asemaa yleensäkin sekä sitä, mikä on tarpeeksi huono tilanne ollakseen riistoa tai ihmiskauppaa. Moni oli huolissaan työntekijän aseman heikkenemisestä. Kaikille kouluttajille tuli myös kysymyksiä kuuntelijoiden kokemista tilanteista ja siitä, voisivatko ne olla ihmiskauppaa.

– Tähän totesimme, että ihmiskauppaepäilyn selvittäminen on yleensä pidempi prosessi eikä ihmiskauppaa voi tunnistaa ulkoapäin, sanoo Anna Smallenburg.

Järjestöt auttavat ihmiskauppaa epäiltäessä

Kaikkiin neljään järjestöön voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä, jos epäilee ihmiskauppaa tai ihmiskaupan kaltaista tilannetta. Järjestöille ei tarvitse antaa osapuolien nimiä.

Ohjeemme on, että jos epäily herää, kannattaa olla yhteydessä järjestöihimme tai ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään, joka toimii Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä. Mikäli yksityishenkilö lähtee itsenäisesti toimimaan ilman varmaa tietoa tilanteesta, siitä voi pahimmassa tapauksessa olla mahdolliselle uhrille ja hänen turvallisuudelleen haittaa. Vakavissa ja akuuteissa tilanteissa yhteys tulee ottaa suoraan poliisiin.

Kysymyksiä seurakuntien tilaisuuksissa tuli myös siitä, kohdistuuko työntekijöihin itseensä vaaraa ja pelottaako heitä mennä töihin. Kaikki ovat samaa mieltä siitä, että turvallisuusuhat kohdistuvat asiakkaisiin eikä työntekijöihin.

– Useat kysyivät myös, miten jaksamme tehdä tätä työtä. Kyllähän työssä näkee raskaita tilanteita, mutta itse olemme tämän ammatin valinneet, ja se on myös palkitsevaa, sanoo Natalie Gerbert.

– On tärkeää, että on olemassa avoin työyhteisö sekä kollegoita, joiden kanssa voi käydä asioita läpi, reflektoida ja jakaa taakkaa, jotta ei itse kuormitu liikaa, jatkaa Essi Thesslund.

Yhteisvastuueräyksen tuotoilla varmistetaan se, että järjestöillä on jatkossa entistäkin paremmat resurssit tukea ihmiskaupan uhreja, joiden tuen tarve on usein valtava.

Pia Marttila

ihmiskaupan uhrien auttamistyön koordinaattori
RIKU

Mitä uhkaava tapahtuma aiheuttaa ihmisessä?

Frozen fright -termi käsittelee sitä, kuinka ihminen voi reagoida tullessaan uhatuksi. Se on ihmisen tavallinen eloonjäämisrefleksi. Kun aivot huomaavat vaaran, hermosto reagoi automaattisesti lähettämällä käskyn, jonka seurauksena keho jähmettyy eikä ihminen kykene tekemään vastarintaa. Syke harvenee ja verenpaine laskee, liikkuminen on mahdotonta, eikä avun huutaminen onnistu. Keho menee selviytymistilaan ja kaikki elintoiminnot keskittyvät selviytymiseen.

Tämä kaikki tapahtuu silmänräpäyksessä automaattisesti, eikä ihminen voi tietoisesti vaikuttaa siihen. Esimerkiksi armeijassa on ymmärretty pelon lamauttava vaikutus. Sen vuoksi sotilaat harjoittelevat erilaisia taistelutilanteita, jotta voisivat olla valmistautuneita ja kykenisivät tarpeen tullen toimimaan pelosta huolimatta. Normaalisti ihmiset eivät ole harjoitelleet tällaista.

Jäätymisreaktio ja raiskaus

Lääkäri **Anna Tiihonen Möller** (2015) on tehnyt Karoliinisen instituutin ja Södersjukhusin päivistystaustanotoilla väitöskirjan hyväksikäytön uhreista *Consequences of rape: injuries, posttraumatic stress and neuroendocrinological changes*. Väitöskirjan osana tehtiin tutkimus *Tonic immobility during rape*, jossa haastateltiin 298 raiskauksen uhriksi joutunutta potilasta. Tutkimuksen mukaan peräti 70 prosenttia heistä oli kokenut jäätymisreaktion. He lamaantuivat, eivätkä kyenneet tekemään vastarintaa altistuessaan seksuaaliselle hyväksikäytölle.

Valitettavasti lainsäädännössä ei ole tarpeeksi huomioitu, miten väkivallan uhri voi reagoida tällaisissa tilanteissa. Ruotsissa rikosten uhrien puolestapuhujana tunnettu juristi **Elisabeth Massi Fritz** on nähty useissa medioissa hankkimassa näkyvyyttä asialle. Työssään hän pyrkii muuttamaan hyväksikäyttöön liittyviä jumiutuneita näkemyksiä. Yhteiskunnassa ajatellaan, että uhatuksi joutuessaan ihmisen tulisi tehdä vastarintaa, kirkua ja potkia. Fritz pyrkii kuvaamaan medialle frozen fright -refleksiä ja sitä, miksi uhri ei tee vastarintaa.

Kerrotaan eteenpäin

On erittäin tärkeää, että nämä asiat kerrotaan eteenpäin kaikille, jotka työskentelevät seksuaalisen väkivallan uhrien kanssa. Yhä edelleen uhrit saavat kuulla kysymyksiä: miksi et tehnyt enempää vastarintaa, miksi et kirkunut, miksi et purrut häntä, ehkä kaikesta huolimatta halusit sitä itse ja niin edelleen. Aivan liian usein taikerrutaan uhrin vaatteisiin tai käytökseen, vaikka yksinkertaisen ei pitäisi riittää.

Seksuaalirikoksen uhrin ei pidä joutua vastaamaan kysymyksiin koskien vaatetustaan, seksuaalisia mieltymyksiään tai historiaansa. Kenkään ei tule joutua käymään läpi kysymyksiä, jotka ovat loukkaavia tai kuormittavia uhria. Monet uhrit kokevat häpeää ja syyllisyyttä tapahtuneesta eikä heidän pidä joutua käymään läpi oikeudenkäyntiä, joka pahimmassa tapauksessa aiheuttaa uuden trauman. Enemmän painoarvoa pitäisi laittaa syytetyn käytökseen ja vastuuseen.

Nina Jansson

RIKU toiminnanohjaaja
Vaasan seudun palvelupiste

Tällä palstalla vastaavat juristit toimivat myös RIKUn vapaaehtoisina.

Kuva: freestocks.org - Joanne Malinowska

Mikä on alle 15-vuotiaan rikoksen uhrin oikeus saada korvauksia? Miten niitä haetaan?

Alle 15-vuotiaan lapsen joutuessa rikoksen uhriksi hänen oikeutensa saada vahingonkorvauksia määräytyy samoja säännöksiä noudattaen kuin yli 15-vuotiaan rikoksen uhrin oikeus saada korvauksia.

Rikoksen uhrilla on oikeus korvaukseen sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista. Jos lapsi on esimerkiksi viety rikoksen seurauksena ambulanssilla sairaalaan ja lisäksi hänen silmälasinsa ovat rikkoutuneet, voi näiden kulujen korvaamista vaatia. On myös huomioitava, että alaikäisen lapsen menettäessä rikoksen johdosta työkykynsä pysyvästi, voidaan vaatia korvausta ansioista, jotka lapsi olisi ilman vahinkotapahtumaa saanut tulevaisuudessa. Lapsen vanhemmalle tai muulle läheiselle voi myös aiheutua ansionmenetystä, joka on niin ikään korvattava vahinko.

Lisäksi rikoksen uhrilla on oikeus saada korvausta rikoksen aiheuttamasta kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta. Tällä korvauksella korvataan välittömästi rikoksen jälkeen ilmennyttä

kipua, särkyä ja muuta tilapäistä haittaa. Korvaus määräytyy riippuen mm. aiheutuneiden vammojen laadusta sekä hoidon ja toipumisajan kestosta.

Myös uhrin iällä on merkitystä arvioitaessa korvauksen määrää. Oikeus korvaukseen kattaa kaikki fyysisen ja psyykkisen terveydentilan epäedulliset muutokset. Näitä ovat erityisesti epämiellyttävät fyysiset tuntoaistimukset (kipu ja särky), kehon normaalia toimintaa haittaavat rakenteelliset muutokset tai muut toimintahäiriöt (toiminnallinen haitta), kehon ulkomuodon kielteiset muutokset (kosmeettinen haitta) sekä mielenterveyden häiriöt (psyykkinen haitta).

Lisäksi on mahdollista vaatia korvausta pysyvästä haitasta, jos rikoksen uhrille jää rikoksella aiheutetusta henkilövahingosta pysyviä vammoja. Uhrin nuori ikä voi olla korvausta korottava tekijä.

Lisäksi rikoksen uhrilla on joissain tapauksissa oikeus vaatia korvausta loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Korvaus määrätään sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omiaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä loukkauksen julkisuus.

Rikoksen uhrin vahingonkorvausvaatimukset esitetään ja käsitellään useimmiten rikosasian tuomioistuinkäsittelyn yhteydessä. Lapsen ollessa alaikäinen korvausvaateiden esittäminen kuuluu lapsen lakimääräisten edustajien eli useimmiten huoltajien tehtäväksi (yli 15-vuotias lapsi käyttää puhevaltaa itsenäisesti huoltajiensa ohella). Tuomioistuin pyytää uhrilta etukäteen kirjallisesti korvausvaatimusten esittämistä. Korvausvaatteet on esitettävä lisäksi yleensä oikeudenkäynnissä suullisesti.

Rikosprosessissa kannattaa käyttää asianajajaa, julkista oikeusavustajaa tai luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa, jotta korvausvaatteet tulevat esitettyä ja näytettyä toteen oikealla ja riittävällä tavalla. Useimmiten lapsella on oikeus oikeusapuun tai oikeudenkäyntiavustajaan valtion varoista, jolloin avustajan käytöstä ei aiheudu kustannuksia rikoksen uhrille tai tämän edustajille.

Suvi Poutiainen

OTM, Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja
Lakiasiantoimisto Pro Laki Oy:n osakas
Helsinki

Milloin (alaikäisen) asianomistajan kuulustelu voidaan videoida oikeudenkäyntiä varten?

Videointi ei ole pakollista kaikissa alaikäisiin kohdistuneiden rikosten esitutkinnoissa, vaan videointi suoritetaan osana tietyn tyyppisten rikosten esitutkintaa. Esitutkintalain mukaan poliisin on tallennettava alaikäisen asianomistajan esitutkintakuulustelu ääni- ja kuvatallenteeseen, jos kuulustelukertomusta on tarkoitus käyttää todisteena oikeudenkäynnissä eikä kuulusteltavaa tämän nuoren iän vuoksi todennäköisesti voida kuulla henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä aiheuttamatta haittaa kuulusteltavalle.

Epäillylle on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä. Tämä voi tapahtua suoraan tai epäillyn avustajan tai kuulustelijan välityksin. Esitutkintavai-

Kuva: piejumbo.com - Viktor Hanacek

heen kuuleminen korvaa alaikäisen henkilön kuulemisen oikeudenkäynnissä.

- Alle 15-vuotiaisiin kohdistuneiden väkivalta- ja seksuaalirikosten kuulustelut tulisi aina videoida.

- 15–17-vuotiaiden asianomistajien kuulustelut tulee videoida, jos asianomistajan katsotaan olevan erityisen suojelun tarpeessa ottaen huomioon etenkin hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja rikoksen laatu. Erityisen suojelun tarpeen kannalta rikostyyppillä ja sen teko-olosuhteilla on merkitystä. Ihmiskaupan, terrorismin, järjestäytyneen rikollisuuden, läheisväkivallan, seksuaalisen väkivallan tai hyväksikäytön, sukupuoleen perustuvan väkivallan ja viharikosten uhrilla sekä vammaisella uhrilla on suuri alttius toissijaiselle tai toistuvalla uhriksi joutumiselle, pelottelulle tai kostotoimille. Tällaisen uhrin vaaraa joutua uudelleen uhriksi taikka pelottelun tai kostotoimien kohteeksi olisi arvioitava erityisen huolellisesti, ja selvänä ennako-oletuksena olisi oltava se, että kyseisen uhrin hyväksi toteutetaan erityisiä suojelutoimenpiteitä.

- Seksuaalirikoksen 15–17-vuotiaan asianomistajan, joka ei halua tulla oikeudenkäyntiin kuultavaksi, kuulusteluvideota voidaan käyttää todisteena oikeudenkäynnissä, kun syyte koskee raiskausta, törkeää raiskausta, pakottamista sukupuoliyhteyteen, pakottamista

seksuaaliseen tekoon, seksuaalista hyväksikäyttöä, lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tai törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä.

- 18 vuotta täyttäneen seksuaalirikoksen asianomistajan, joka ei halua tulla oikeudenkäyntiin kuultavaksi, kuulusteluvideota voidaan käyttää todisteena oikeudenkäynnissä, kun syyte koskee raiskausta, törkeää raiskausta, pakottamista sukupuoliyhteyteen, pakottamista seksuaaliseen tekoon, seksuaalista hyväksikäyttöä, lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tai törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja jos kuuleminen oikeudenkäynnissä vaarantaisi asianomistajan terveyden tai aiheuttaisi muuta vastaavaa merkittävää haittaa.

*Asianajaja, psykologi **Elina Lahtinen**
Asianajotoimisto Luoti Oy
Tampere*

Vanhemman, edunvalvojan, asianajajan ja RIKUn tukihenkilön roolit alaikäisen rikoksen uhrin oikeudenkäynnissä

Alle 15-vuotiaaseen henkilöön kohdistuneessa rikoksessa uhria edustaa ja hänen puhevaltaansa käyttää oikeudenkäynnissä huoltaja tai muu laillinen edustaja. Useimmiten lapsen huoltajana on hänen vanhempansa. Tämä edustaja siis päättää mm. mahdollisen vahingonkorvausvaatimuksen esittämisestä

alaikäisen puolesta rikoksesta epäiltyä kohtaan. Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, on oikeus myös tämän edustajansa lisäksi käyttää itsenäisesti puhevaltaa. Jos lapsi on kertonut vanhemmilleen häneen kohdistuneeseen rikokseen liittyvistä kokemuksistaan, voidaan lapsen vanhempia kuulla kärkeäoikeudessa todistelutarkoituksessa.

Jos alaikäisen vanhempaa tai muuta huoltajaa epäillään lapseensa kohdistuvasta pahoinpitely- tai hyväksikäytörikkoksesta ja hän tulee tämän vuoksi esteelliseksi edustamaan lasta, tehdään hakemus edunvalvojan määräämiseksi lapselle. Hakemuksen kärjaoikeudelle voi tehdä esimerkiksi tutkinnanjohtaja. Edunvalvojan määrääminen voi olla tarpeen silloinkin, jos huoltajalla on läheinen suhde lapseen kohdistuvasta rikoksesta epäiltyyn (esimerkiksi jos epäilty on huoltajan puoliso). Tällöin lapselle määrätty edunvalvoja siis edustaa lasta ja käyttää joko itsenäisesti tai 15 vuotta täyttäneen lapsen ohella puhevaltaa kyseisessä rikosasiassa.

Rikoksen uhrina olevalle lapselle voidaan palkata myös avustaja eli asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja oikeudenkäyntiä varten. Tuomioistuimien voi myös määrätä seksuaali-, henki- ja pahoinpitelyrikoksen asianomistajalle oikeudenkäyntiavustajan oikeudenkäyntiä varten. Tämä tulee kyseeseen silloin, jos lapsen puolesta esitetään korvausvaatimuksia rikoksen johdosta. Oikeudenkäyntiavustaja ja edunvalvoja voivat olla myös sama henkilö.

Edellä mainituissa rikosasioissa uhrin oikeudenkäyntiavustajan palkkio maksetaan valtion varoista. Muissa kuin edellä mainituissa rikosasioissa uhri joutuu itse maksamaan avustajansa palkkion, ellei uhrille myönnetä oikeusapua. Useimmiten alaikäisillä uhreilla ei ole sellaisia omia tuloja taikka sellaista varallisuutta, jonka johdosta hän ei olisi oikeutettu oikeusapuun ilman omavastuuta.

Avustajan tehtävänä on auttaa rikoksen uhrina olevaa lasta asian oikeudellisessa käsittelyssä. Eli ainakin jos rikoksen uhrina olevan alaikäisen puolesta tullaan vaatimaan vahingonkorvausta rikoksen perusteella, voi avustajan käyttö olla järkevää. Avustaja huolehtii tällöin korvausvaatimuksen ja sen perusteiden esittämisestä kärjaoikeudessa. Avusta-

ja voi auttaa myös korvausvaatimuksen määrällisessä arvioimisessa. Lisäksi jos uhri ja/tai tämän edustaja haluaa vaatia syytetylle rangaistusta, voi avustaja huolehtia rangaistusvaatimuksen ja sen perusteluiden esittämisestä kärjäoikeudessa.

Alle 15-vuotiasta rikoksen uhria kuullaan yleensä esitutkinnassa poliisin toimesta ja tämä kuuleminen nauhoitetaan ääni- ja kuvataallenteena. Itse oikeudenkäynnissä lapsen kuuleminen tapahtuu lähtökohtaisesti katsomalla tämä tallenne. Tällöin lapsen ei tarvitse itse tulla paikalle oikeudenkäyntiin, vaan häntä edustaa oikeudenkäynnissä huoltaja, muu laillinen edustaja, edunvalvoja taikka asianajaja tai muu oikeudenkäyntiavustaja. 15–17-vuotiaiden kohdalla käytetään myös videotallennetta, jos asianomistajan katsotaan olevan erityisen suojelun tarpeessa sekä seksuaalirikoksissa (ks. edellinen vastaus).

Jos rikoksen uhrina olevan alaikäisen on tultava henkilökohtaisesti paikalle kärjäoikeuden istuntoon, on hänellä kaikissa rikosasioissa oikeus saada itselleen maksuton tukihenkilö esimerkiksi Rikosuhripäivystyksestä. Tukihenkilön tehtävänä on auttaa lasta rikosprosessiin liittyvissä käytännön asioissa sekä toimia henkisenä tukena alaikäiselle. Tukihenkilö voi siis esimerkiksi tukea rikoksen uhria keskustelemalla hänen kanssaan

asiasta sekä auttamalla oikeudenkäyntiin valmistautumisessa. Hän voi myös olla paikalla oikeudenkäynnissä henkisenä tukena lapselle. Lapsen tai hänen huoltajansa tai muun edustajansa tulee lähtökohtaisesti itse ottaa yhteyttä esim. Rikosuhripäivystykseen saadakseen itselleen tukihenkilön.

Kärjäoikeus voi kuitenkin tietyissä tilanteissa myös määrätä rikoksen uhrina olevalle lapselle tukihenkilön. Mikäli rikoksen uhrina oleva lapsi ei nimittäin esitä korvausvaatimuksia rikoksen johdosta, voi kärjäoikeus määrätä hänelle riittävän pätevyyden omaavan tukihenkilön. Tällöinhän lapsi ei välttämättä tarvitse oikeudenkäyntiin avustajaa, mutta tukihenkilö on usein tarpeen. Myös jos rikoksen uhrina olevaa lasta kuullaan henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä, on hänellä oikeus saada avustajan lisäksi oikeudenkäyntiin mukaan tukihenkilö.

Lyhyenä yhteenvetona voi todeta, että alle 15-vuotiaan rikoksen uhrin huoltaja, muu laillinen edustaja tai hänelle määrätty edunvalvoja päättää lapsen puolesta esim. korvausvaatimuksen esittämisestä ja rangaistuksen vaatimisesta rikoksesta syytetylle. Asianajaja tai muu avustaja puolestaan vastaa lapsen puolesta esitettävien vaatimusten ja niiden perustelujen esittämisestä kärjäoikeudessa. Tukihenkilö taas toimii lapselle oikeudenkäynnissä henkisenä tukena, jos esimerkiksi lasta kuullaan oikeudenkäynnissä.

Asianajaja, varatuomari **Mika Haavisto**
Asianajotoimisto Kivikoski & Haavisto Oy, Turku

Kuva: StockSnap - Christopher Gawel

Pääkaupunkiseudun tapahtumissa mukana

Sellosa, kuva: Elina Potka

Pääkaupunkiseudun palvelupiste tarjosi 22. helmikuuta Sellon kirjastossa kahvit kansainvälisen rikosuhriviikon kunniaksi. Sellon kirjastossa käy päivittäin tuhansia ihmisiä ja moni heistä jäi juttelemaan ja nappasi esitteitä mukaansa lähtiessään.

Tapahtumaan oli etukäteen kutsuttu paikalle laajasti Espoon yhteistyökumppaneita ja moni saapuikin paikalle juttelemaan.

– Päivän mittaan keskusteltiin muun muassa Espoon poliisien, Lyömättömän linjan, oppilaitospastorien, lastensuojelun, psykologien ja kuraattoreiden kanssa. Päädyimme yllättäen myös Radio Vegan suoraan lähetykseen kertomaan kansainvälisestä rikosuhriviikosta ja RIKUn toiminnasta, kun paikalle muissa asioissa tullut toimittaja kiinnostui meistä, kertoo toiminnanohjaaja **Elina Potka**.

Sellon kirjasto järjesti tapahtuman yhteyteen myös kirjanäytelyn teemaan sopivasta kirjallisuudesta. Näyttely madalsi ihmisten kynnystä lähestyä RIKUn kahvittelupistettä ja antoi mahdollisuuden luontevaan keskusteluun aloitukseen.

Narinkkatorilla, kuva: Elina Potka

Ei rasismille

Rikosuhripäivystys osallistui isolla joukolla SPR:n koordinoimaan Rasismien vastaisen viikon Kick Off -tapahtumaan Helsingin Narinkkatorilla 20.3. Toiminnanjohtaja **Leena-Kaisa Åberg** piti RIKUn puheenvuoron #MinäPäättän -teemalla.

– Haasteemme on edelleenkin tavoittaa ne henkilöt, jotka ovat kokeneet rasismia ja syrjintää, olipa se sitten millä tahansa perusteella. Luoda heille polkuja avun ja tuen pariin, rohkeutta tehdä rikosilmoitus, kun rikos on tapahtunut. Rikosuhripäivystyksessä annamme käytännön neuvontaa rikosilmoituksen tekemiseen ja rikosprosessiin kokonaisuudessaan, Åberg totesi puheessaan.

Etelä-Suomen aluetoimiston työntekijät jakoivat tietoa RIKUn palveluista samassa teltassa oikeusministeriön Etnisten suhteiden neuvottelukunnan, ETNO:n kanssa.

– Olimme mukana ottamassa kantaa tärkeän asian puolesta mikä kuuluu rooliimme kansalaisjärjestönä ja vaikuttajana sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäjänä, Elina Potka tiivistää.

Rikosuhripäivystyksen vapaaehtoisena tuomioistuimessa

Tampere on yksi Visitor-toiminta tuomioistuimessa -hankkeen kolmesta pilottipaikkakunnasta. Ensimmäiset Rikosuhripäivystyksen päivystäjät jalkautuivat käräjäoikeuden tiloihin marraskuussa, ja toimintaan on tähän mennessä koulutettu kaksi opiskelijaryhmää Tampereen ammattikorkeakoulusta. Päivystys toteutetaan sosionomiopiskelijoiden ja vapaaehtoisten yhteistyönä kolmena päivänä viikossa.

Tulin mukaan toimintaan syksyllä 2015, minkä jälkeen olen toiminut sekä Auttavan puhelimen päivystäjänä että tukihenkilönä. Koska uusi työmuoto herätti kiinnostukseni, tarjouduin myös päivystäjäksi tuomioistuimeen. Sopivan työskentelytavan löytäminen vei tovin, sillä kontaktin ottaminen ihmisiin tuntui aluksi kömpelöltä ja jopa hieman tungettelevalta. Myös päivystyksen mielekkyys arvelutti, koska enemmistö vuorovaihtustilanteista oli varsin lyhytkestoisia ja tiedustelut koskivat lähinnä wc:n tai istuntosalin sijaintia.

Alkukankeuden jälkeen kuitenkin oivalsin, että vähäpätöisempikin kysymys voi toimia hyvänä keskustelunavauksena, jonka myötä asiakas saattaa rohkaistua ottamaan puheeksi jonkin

Visitor-toiminta, kuva: Titta Räsänen

muun mieltään painavan asian. Päivystäjän on siis hyvä tehdä läsnäolonsa tiettäväksi ja lähestyä ennakkoluulottomasti niitäkin ihmisiä, joiden olemus ei anna suoranaisia viitteitä mielen myllerryksistä.

Toisinaan käräjäoikeuteen saapuu henkilöitä, joita mikään auttava taho ei ole tavoittanut rikosprosessin aikaisemmissa vaiheissa. Avulle ei ehkä ole ajateltu olevan tarvetta, kunnes pelko ja jännitys lyövät vasten kasvoja oikeustalon aulassa. Visitor-päivystäjänä toimiminen onkin erityisen palkitsevaa silloin, kun saa aivan viime hetkellä mahdollisuuden vaikuttaa uhrin tai todistajan kokemukseen oikeusprosessista – olipa kyse sitten pelkäävän todistajan emotionaalisesta tukemisesta tai kepeämmästä jutustelusta.

Päivystäminen yhdessä TAMK:n opiskelijoiden kanssa on ollut opettavaista, ja uskon sen olleen hedelmällistä molemmille osapuolille. Tähänastisten asiakaskontaktien perusteella olen myös vakuuttunut siitä, että oikeustaloilla tehtävälle päivystykselle olisi tarvetta nykyistä laajemminkin.

Titta Räsänen

RIKUn vapaaehtoinen Pirkanmaan palvelupisteestä

Visitor-toiminta, kuva: Titta Räsänen

Visitor-toiminta tuomioistuimessa

- Tuomioistuinpäivystyksen pilotointi on käynnistetty Tampereella, Oulussa ja Vantaalla
- Päivystäjät neuvovat käytännön asioissa käräjäoikeuksissa, auttavat täyttämään valtion varoista maksettavien korvausten hakemuksia sekä toimivat tukihenkilönä oikeuden istunnoissa
- Päivystys on tavoittanut uusia asiakkaita, jotka eivät ole hakeutuneet ennen oikeuskäsittelyä tarvitsemansa palvelun asiakkaiksi
- Tuomioistuimissa päivystävät RIKUn työntekijät ja vapaaehtoiset. Vapaaehtoiset koulutetaan tehtävään
- Toiminta toteutetaan käräjäoikeuden, oppilaitosten sekä paikallisen RIKUn yhteistyönä
- Hankkeen myötä on järjestetty useita opiskelijoiden koulutuksia ammattikorkeakouluissa. Kokemuksen mukaan asiakkaat ja sidosryhmät ovat ottaneet palvelun hyvin vastaan
- Päivystys tiistaista torstaihin Tampereella klo 8.15–11.45 ja Oulussa ja Vantaalla klo 8.15–14.15
- Toimintaa rahoittaa EU:n sisäisen turvallisuuden rahasto

Ammattilaisten ajatuksia lasten kohtaamista rikoksista

Millaisia kokemuksia ja näkemyksiä lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivilla ammattilaisilla on lasten ja nuorten kohtaamista rikoksista ja kuinka näissä tilanteissa toimitaan? Näkyykö ammattilaisten työssä jotain uusia ilmiöitä? Onko rikosuhridirektiivi ja sen velvoite ammattilaisille jo tuttu?

Ammattilaisten näkemys on, että lapset ja nuoret eivät välttämättä miellä, että jossakin tilanteessa on tapahtunut rikos tai heillä ei ole ymmärrystä siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapset ja nuoret voivat kohdata rikoksia siinä missä aikuisetkin, kotona, koulussa ja usein myös sosiaalisessa mediassa. Tällaisiin tilanteisiin voi liittyä vaikeita tunteita, kuten pelko ja häpeää, minkä vuoksi asioista ei kerrota aikuisille.

Kuva: Päivi Alanne-Kunnari

Koulumaailmassa vakaviin rikoksiin törmätään onneksi kuitenkin vähän. Yksittäisiä rikostapauksia tulee esille ajoittain. Koulussa törmätään kiusaamiseen, joka sisältää henkistä ja fyysistä väkivaltaa ja niihin tilanteisiin pyritään puuttumaan. Lapselle tai nuorelle annetaan ohjausta, neuvontaa ja henkistä tukea. Tärkeänä ammattilaiset näkevät sen, että kaikkia osapuolia tuetaan ja autetaan. Yhteistyö perheen kanssa koetaan erittäin tärkeäksi. Mitään erityistä uutta ilmiötä ei ole havaittu koulumaailmassa tai lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä.

Aikuisilla on tärkeä rooli siinä, että lapset ja nuoret rikoksen uhreina tulevat tunnistetuiksi, nähdyksi ja kuulluksi ja sitä kautta autetuiksi. Ennaltaehkäisevän työn merkitystä ei voi väheksyä.

Lapissa olemme havahtuneet siihen, että rikosuhridirektiivi ei ole vielä kovinkaan tuttu asia lasten ja nuorten parissa työskenteleville. Tämä tarkoittaakin sitä, että RIKU tulee yhä enemmän jalkautumaan kentälle ja kertomaan toiminnastaan ja rikosuhridirektiivistä sidosryhmille sekä tiivistämään yhteistyötä.

Jenni Ruotanen-Kolistaja

RIKUn toiminnanohjaaja
Rovaniemen palvelupiste

Jenni Ruotanen-Kolistaja aloitti Rikosuhripäivystyksessä toiminnanohjaajana syksyllä 2016 ja kiinnostui selvittämään sidosryhmien tietämystä rikosuhridirektiivin sisällöstä ja sen velvoitteista.

Svensk grundkurs för stödpersoner

I Vasa har det hållits en grundkurs för stödpersoner. Kursen var den första svenskspråkiga grundkursen i RIKUs historia.

Kursen började den 20.1 och pågick till den 8.3.2017. Det var stort intresse för grundkursen och slutligen deltog 9 personer i kursen, som hölls på i huvudsak svenska men även på finska av Oskar Moberg och Nina Jansson. Kursen pågick under 8 vardagskvällar, en vardag samt 2 lördagar.

Under vecka 9 fick stödpersonerna öva på att fungera som jourer i den hjälpande telefonen tillsammans med en erfaren stödperson. Under kursens gång besökte vi polisstation, skyddshemmet, kriscentret och medlingsbyrån. Vi har haft besök av åklagare, jurist samt tidigare stödpersoner som har berättat om sina erfarenheter. Stödpersonerna har även deltagit i en rättegång.

De här stödpersonerna är viktiga med tanke på planerna att få igång en svenskspråkig jour en dag i veckan i hjälpande telefonen och för att kunna erbjuda en svenskspråkig stödperson på eget språk till våra kunder i Österbotten.

Jukka Aho

Olen syntynyt Lieksasta Pohjois-Karjalasta. Tampereella olen asunut 5 vuotta, Pohjanmaalla ja Helsingissä vietettyjen vuosien jälkeen. Aiemmin olen työskennellyt monipuolisesti lastensuojelun kentällä eri tehtävissä sekä kunnallisella että yksityisellä sektorilla. Muutama vuosi sitten opiskelin Sexpo-säätiössä seksuaaliterapeutiksi ja laajensin näin osaamistani seksuaalisuuden moninaiselle kentälle. Vapaaehtoistöitä olen tehnyt Sexpo-säätiön netti- ja puhelinpalveluissa.

Setlementti Tampereessa aloitin työskentelyn kriisityöntekijänä alkuvuodesta 2016 seksuaaliväkivaltatyön Välitä! -yksikössä. RIKU:lle siirryin osa-aikaisena 2016 syyskuussa ja nyt vuoden alusta 50 % työajalla. Jaan siis työni 50/50 RIKU:n ja Välitä!:n kesken. Työt tukevat toisiaan ja voin käyttää koko osaamistani ja mielenkiintoni kohteita hyödyksi monipuolisesti ja asiakasta palvellen.

Uskon ihmisen aidon ja kunnioittavan kohtaamisen olevan työni ydin niin asiakkaiden kuin työkavereidenkin kesken. Sama koskee mielestäni myös omaa itseään. Olen koko työurani kohdannut hankalissa elämäntilanteissa olevia asiakkaita ja olen edelleen motivoitunut oppimaan lisää kohtaamisesta ja asioiden äärellä yhdessä olemisesta.

RIKU on muutoksessa ja sen sisällä tapahtuu paljon. Olen iloinen, että olen osunut tähän kohtaan. Keskityn hetkeen ja omaan osaani yhteisössämme pyrkien tuomaan parhaan osaamiseni kaikkien tarjolle.

Työ ottaa omansa voimista ja siksi viihdynkin paljon luonnossa vapaa-ajallani. Päivittäin käyn lenkillä metsässä koirani kanssa ja kalastan kaikkina vuodenaikoina. Tykkään myös reissata paljon, lempikohteeni on Berliini.

Sofia Eklund

Aloitin toiminnanohjaajana Porvoon seudun palvelupisteessä helmikuun lopussa. Porvoossa ei ole aikaisemmin ollut omaa palvelupistettä, joten on ollut sekä jännittävää että mielenkiintoista aloittaa työt uudessa toimipisteessä.

Koulutukseltani olen sosionomi (AMK). Olen kaksikielinen ja äidinkieleni on ruotsi. Aikaisemmin olen muun muassa työskennellyt lastentarhanopettajana sekä kehitysvammaisten ohjaajana. Ennen kuin aloitin RIKUssa, työskentelin lapsiperheiden sosiaaliohjaajana toimeentulotukiasioissa.

On ilo saada olla mukana kehittämässä uutta toimipistettä, ja uskon että kokemukseni sosiaalityöstä sekä asiakastyöstä tulee olemaan minulle etu myös toiminnanohjaajan työssä.

Asiakaslähtöisyys on minulle tärkeää. Minua inspiroi työ, jossa tunnen että asiakas on tyytyväinen ja että minun apuni on auttanut asiakasta eteenpäin, elämäntilanteesta riippumatta. Asiakkaan kunnioittaminen, kuunteleminen sekä itsenäisyyden tukeminen ovat muun muassa asioita, joita pidän työtavassani tärkeinä.

Odotan innolla mitä kaikkea toiminnanohjaajan työ tulee tarjoamaan!

Minna Hattunen

Olen Itä-Lapin uuden palvelupisteen toiminnanohjaaja Sodankylästä. Teen RIKUssa sijaisuutta ainakin ensi vuoden helmikuulle saakka. Uusimmalta koulutukseltani olen kasvatustieteen maisteri. Opiskelin maisterin tutkinnon aikuisiällä kolmen tyttären kotihoidon ohessa.

Työhistoriaani mahtuu monenlaista ihmisten parissa tehtyä työtä. Edellinen työni oli Pohjoisimman Lapin Leader ry:ssä: hankeneuvontaa- ja suunnittelua, nuorten osallistamista oman alueen kehittämiseen ja pohjoisen alueen kehittämistyötä laajemminkin. Verkostoituminen ja sektorirajat ylittävä yhteistyö eri tahojen kanssa tuli tutuksi.

Yhteistyö on avainasemassa myös RIKUn toiminnanohjaajan työssä. Yhdessä olemme vahvempia, pystymme oppimaan toinen toiseltamme ja hyödyntämään toistemme osaamista ihmisten auttamisessa ja tukemisessa. Vapaa-ajalla olen mukana useissa järjestöissä ja teen paljon vapaaehtoistyötä.

Olen sosiaalinen, empaattinen ja auttamishaluinen. Haluan olla lähellä ihmistä. Minulla on krooninen tiedonjano ja opettelen innolla uusia asioita. Mielestäni haasteet ovat elämän suola ja nautin suuresti uusista haasteista, joita toiminnanohjaajan työ tarjoaa. Olen todella ylpeä saadessani olla mukana tekemässä näin merkityksellistä ja tärkeää työtä.

Vapaa-aika kuluu pitkälti arkisissa askareissa kolmen tyttären ja miehen kanssa. Tykkään puuhastella järven rannalla sijaitsevalla mökkitontilla, jonne toivotavasti tänä kesänä nousee saunamökki rentoutumista varten. Rakastan matkustelua - aurinkoa, merta, palmuja, uusia kokemuksia, maisemia ja kulttuureja.

Raija Kontunen

Olen Raija Kontunen Kouvolasta ja aloitin syyskuussa työt RIKUn nuorten hankkeessa (RIKU@) projektisuunnittelijana. Koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja yhteisöpedagogi (YAMK). Aiempaa työkokemusta on tullut lastensuojelusta, jossa työskentelin kahdeksan vuotta huostaan otettujen lasten ja nuorten parissa sekä perheiden kanssa. Olen luonteeltani ahkera tiimityöskentelijä sekä avoin ja kannustava.

On mielenkiintoista päästä näkemään ja kokemaan hankemaailmaa sekä myös tutustua laajemmin RIKUn verkostoihin ja ihmisiin. Olen toiminut aikaisemmin aktiivisesti RIKUn vapaaehtoisena niin tukihenkilönä kuin päivystäjänä RIKUchatissa. Minulla on laaja vapaaehtoistyön tausta ja olenkin monessa asiassa mukana, joten uskon niistä kokemuksista ammentavani myös tähän työhön. Minulla on varmasti paljon opeteltavaa, mutta haluni oppia uutta ja haastaa itseäni tukevat tässä asiassa.

On hienoa olla mukana luomassa uutta ja kehittämässä jo olemassa olevaa. Koen, että pääsen toteuttamaan itseäni ja tekemään merkityksellistä työtä RIKUssa. On todella mukavaa päästä osaksi monipuolista ja osaavaa työyhteisöä.

Vapaa-ajallani rentoudun liikunnan ja hyvien kirjojen parissa. Harrastan paljon ja osa vapaa-ajasta menee esimerkiksi vapaapalokunnan toiminnassa pyöriessä. Näin talvella tulee myös lasketeltua säännöllisesti. Ruuanlaitto ja leivonta ovat lähellä sydäntä.

Anne Kujansuu

Toimin Visitor-toiminta tuomioistuimessa -hankkeen projektikoordinaattorina. Kävin syksyllä 2016 Oulussa RIKUn peruskurssin ja ehdin hetken toimia vapaaehtoisena, kunnes aloitin työni hankkeessa joulukuun alussa. Koordinoin kolmella paikkakunnalla toimivaa hanketta Oulun palvelupisteestä.

Koulutukseltani olen sosionomi YAMK. Olen työskennellyt muun muassa lastensuojelu- ja perhe-, mielenterveys- sekä aikuissosiaalityössä. Kehittämistyöhön tykästyin suorittaessani ylemmän ammattikorkeakoulututkintoa. Opintojen aikana tein opinnäytetyöni sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvään hankkeeseen ja myöhemmin pääsin samaan hankkeeseen projektinvetäjäksi.

Uuteen tehtävään lähdän eväinäni edellisestä hankkeesta saamani projektiosaaminen, avoin suhtautuminen työhön ja itseni kehittämiseen sekä hanketyössä eduksi oleva periksiantamattomuus. Työtehtävissäni minulla on mahdollisuus olla mukana kehittämässä uutta toimintaa yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Hanketyö mahdollistaa joustavan tavan kokeilla ja toteuttaa uusia työmuotoja.

Työajan jälkeen rentoudun perheen, ystävien ja harrastusten parissa. Minulle läheiset ovat tärkeä voimavara, joka auttaa jaksamaan myös vaikeina aikoina. Vapaa-ajalla minut voi löytää esimerkiksi ompelulaneilta, body combatista tai lasten kanssa ponitallilta.

Elisa Trejtnar

Olen 36-vuotias lakimies, varatuomari. Olen kotoisin Itä-Suomesta mutta asunut Helsingissä vuodesta 2000 lähtien. Aloitin maaliskuun alusta RIKUn osa-aikaisena lakimiehenä. Jatkan myös työskentelyä osa-aikaisesti yksityisellä sektorilla Lakiasiaintoimisto Haanpää & Co Oy:ssä, missä hoidan itsenäisesti asianajollisia toimeksiantoja keskittyen erityisesti rikosoikeuteen.

Olen toiminut Rikosuhripäivystyksessä vapaaehtoisena vuodesta 2008 lähtien ja hoitanut rikosjuttuja vuodesta 2013 lähtien eli toimintaympäristö on minulle tuttu samoin kuin osa työntekijöistä. Tuon tehtävään itseni, persoonani ja kokemukseni. Toivon, että tästä kokonaisuudesta on RIKUlle hyötyä.

Olen erittäin innoissani uudesta työstäni. Osittain teen nyt sitä samaa työntekijänä mitä aikaisemmin vapaaehtoisena, mikä on täydellistä. Uskon, että RIKUssa toimiminen auttaa myös jatkossa asianajollisten toimeksiantojen hoitamista ja molemmat tehtävät tukevat toisiaan. RIKUn työ tuo varmaan ihan eri tavalla mahdollisuuksia vaikuttaa ja olla osa isompaa uhrin puolesta puhuvien porukkaa. Työllä on enemmän merkitystä, kun kysymys ei ole vain yhdestä asianomistajasta vaan rikoksen uhreista yleisesti.

Parasta rentoutumista on rauhassa kotona oleminen perheen kanssa, Savate Clubilla nyrkkeilysäkin hakkaaminen, sienimetsässä käveleminen ja talvella laskettelu.

KESKUSTOIMISTO keskustoimisto@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4.krs
00240 Helsinki

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
050 3378 703

Jaana Koivukangas
kehitysohjaaja
040 512 9335

Pia Marttila
ihmiskaupan uhrien auttamistyön
koordinaattori
040 630 9669

Sami Liukkonen
tiedottaja
RIKU-lehden toimitussihteeri
050 432 9998

Ira Johnsson
assistentti
040 646 3122

Nuorten hanke
Maatu Arkio-Lampinen
verkko- ja nuortenpalveluiden
koordinaattori
040 6744 895

Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
040 632 4191
Raija Kontunen
projektisuunnittelija
040 670 5344

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO etelasuomi@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Jenni Lehtonen
aluejohtaja
050 583 5331

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
(09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Anne Veijola
toiminnanohjaaja
040 523 0595
Elina Potka
toiminnanohjaaja
0400 971 940

Piia Kanninen-Anttila
toiminnanohjaaja
040 672 0988
Liina Heinonen
toiminnanohjaaja
040 704 4502

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Tuija Hellsten
toiminnanohjaaja
0400 875 395
Sibeliuksenkatu 18, 04400 Järvenpää

Päijät-Hämeen palvelupiste
Kati Ulmala
toiminnanohjaaja
050 402 1158
Loviisankatu 14 A 3, 15100 Lahti

Kymenlaakson palvelupiste
Marjukka Suurpää
toiminnanohjaaja
050 0981 837
Kouvolaankatu 34 A 4-5,
45100 Kouvola

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Janiina Mieronkoski
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänaar även på svenska)
040 351 8500

Porvoon seudun palvelupiste
Sofia Eklund
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänaar även på svenska)
040 652 8341
Papinkatu 19, 4.krs, 061100 Porvoo

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO itasuomi@riku.fi

Siltakatu 14 b 26
80100 Joensuu

Jaana Rossinen
aluejohtaja
(013) 221 990,
040 507 0795
Suvi Essel
lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattori
050 428 9360

Joensuun palvelupiste
Annariina Tahvanainen
toiminnanohjaaja
040 725 6001
Siltakatu 14 B 26, 80100 Joensuu

Savonlinnan palvelupiste
Taru Piironen
toiminnanohjaaja
044 075 6798
Olavinkatu 40 A, 57130 Savonlinna

Kuopion palvelupiste
Suokatu 27, 70100 Kuopio
(017) 262 7733
Eila Kersalo
toiminnanohjaaja
050 557 6712
Titta Räsänen
toiminnanohjaaja
050 557 6711

Mikkelin palvelupiste
Liisa Haapea
toiminnanohjaaja
0400 922 310
Porrassalmenkatu 19 B 31,
50100 Mikkeli

Lappeenrannan palvelupiste
Maarit Kuntola
toiminnanohjaaja
050 501 7994
Pormestarinkatu 6 A (5.krs)
53100 Lappeenranta

LAPIN ALUETOIMISTO lappi@riku.fi

Maakuntakatu 29-31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Päivi Alanne-Kunnari
aluejohtaja
0400 979 175

Rovaniemen palvelupiste
Maakuntakatu 29-31 B 3.krs
96200 Rovaniemi
Jenny Ruotanen-Kolistaja
toiminnanohjaaja
0400 979 026
Katri Turunen
toiminnanohjaaja
040 775 3538

Meri-Lapin palvelupiste
Maria-Riitta Saares
toiminnanohjaaja
040 631 8550
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Itä-Lapin palvelupiste
Minna Hattunen
toiminnanohjaaja
0400 970 081
Unarintie 13 B, 99600 Sodankylä

Ylä-Lapin palvelupiste**Katja Huotari**

toiminnanohjaaja
040 669 5383
Ivalontie 10, 99800 Ivalo

LOUNAISSUOMEN ALUETOIMISTO

lounaissuomi@riku.fi

Yliopistonkatu 24 C 46
20100 Turku

Tiina Rantanen

aluejohtaja
050 551 5055

Turun palvelupiste

(02) 235 5055
Yliopistonkatu 24 C 46, 20100 Turku

Leila Taipale

toiminnanohjaaja
050 340 3580

Sirkku Opacic, toiminnanohjaaja
handledare (betjänares även på svenska)
0504408126

Salon palvelupiste**Jutta Sohlman**

toiminnanohjaaja
050 304 7015
Kirkkokatu 10 24100 Salo

Porin palvelupiste**Tuija Mäntylä**

toiminnanohjaaja
050 593 6706
Antinkatu 8, 28100 Pori

Rauman seudun palvelupiste**Heidi Väkiparta**

toiminnanohjaaja
050 375 5338
Valtakatu 13, 26100 Rauma

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO

lansisuomi@riku.fi

Raastuvankatu 25
65100 Vaasa

Sari Somppi

aluejohtaja
(06) 317 5654
050 572 9265

Vaasan seudun palvelupiste

Raastuvankatu 25, 65100 Vaasa

Nina Jansson

toiminnanohjaaja/
ruotsinkieliset palvelut
handledare/svenskspråkig service
0440 371 050

Elina Viitasaari

toiminnanohjaaja
0400 175 269

Kokkolan seudun palvelupiste**Satu Isorinne**

toiminnanohjaaja
0440 548 265
Ouluntie 31 B, 67100 Kokkola

Seinäjoen seudun palvelupiste**Tiina Autio**

toiminnanohjaaja
040 350 3923
Kalevankatu 12B A16
60100 Seinäjoki

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO

pohjoissuomi@riku.fi

Kansankatu 53 2.krs
90120 Oulu

Maarit Saukko

aluejohtaja
040 543 3495

Anne Kujansuu

Visitor-toiminta tuomioistuimessa,
hankekoordinaattori
040 621 2443

Oulun seudun palvelupiste

Kansankatu 53 2.krs, 90120 Oulu

Tanja Korkala

toiminnanohjaaja
044 7868894
Inka Poikela, toiminnanohjaaja
050 3247178

Kuusamon palvelupiste**Jouni Kananen**

toiminnanohjaaja
050 599 0279

Kajaanin seudun palvelupiste

Välikatu 1 B 26, 87100 Kajaani

Jaana Vanhala

toiminnanohjaaja
040 822 5200

Jouni Kananen

toiminnanohjaaja
050 599 0279

Raahen seudun palvelupiste**Päivi Kiiskilä**

toiminnanohjaaja
050 463 6188
Kauppakeskus Masto
Ollinkalliontie 3 2.krs
92150 Raahen

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

sisasuomi@riku.fi

Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere

Katariina Westman

aluejohtaja
050 421 0236

Pirkanmaan palvelupiste

050 309 1551
Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere

Marjo Pakkala

toiminnanohjaaja
045 802 4834

Katja Sivill

toiminnanohjaaja
050 309 2993

Jukka Aho

toiminnanohjaaja
050 448 1792

Kanta-Hämeen palvelupiste**Rebekka Wadhwa**

toiminnanohjaaja
050 378 2877
Kirjastokatu1, 13100 Hämeenlinna

Jyväskylän seudun palvelupiste

Asemakatu 2, 2. krs

40100 Jyväskylä

Lea Manninen

toiminnanohjaaja
(014) 266 7150
050 368 0188

Sari Solismaa

toiminnanohjaaja
050 368 0188

Sastamala-Huittisten palvelupiste**Tiina Iso-Aho**

toiminnanohjaaja
(03)5120 501
Tampereentie 7 B, 38200 Sastamala

Yhteystiedot:

riku.fi/yhteystiedot

sähköpostit:

etunimi.sukunimi@riku.fi